

[Undervisningsministeren]

Frankrig	1977	1,8
Vesttyskland	1977	2,1
Island	1977	0,7
Irland	1977	0,8
Italien	1977	1,0
Japan	1977-78	1,9
Holland	1977	2,0
Sverige	1977-78	1,9 ¹⁾
Schweiz	1977	2,3
USA	1977	2,4

¹⁾ Eksklusive samfundsvidenskabelig og humanistisk forskning.

Kilde: Science Resource Newsletter, OECD, No. 5. 1980.

Uden for dagsordenen foretoges:

Valg af 1 medlem til repræsentantskabet for Danmarks Nationalbank:

Første næstformand (Enggaard):

I skrivelse af 20. oktober 1981 anmoder økonomiministeren om, at der af folketetinget må blive foretaget nyvalg af 1 medlem til at indtræde i repræsentantskabet for Danmarks Nationalbank for den resterende del af indeværende funktionsperiode indtil den 31. marts 1986 i stedet for Heinesen, der er blevet udpeget til minister for offentlige arbejder.

Til nyt medlem af repræsentantskabet har vedkommende gruppe udpeget medlem af folketetinget J. K. Hansen, der herefter er valgt.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Anden behandling af:

Forslag til lov om indfødsrets meddelelse.

(Lovforslag nr. L 39. Fremsat 8/10 81. Første behandling 14/10 81. Betænkning 15/10 81).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

§§ 1-3

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Enggaard):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

2) Forespørgsel til statsministeren, udenrigsministeren og forsvarsministeren:

Forespørgsel af Steen Folke (VS) og Gert Petersen (SF):

»Hvad kan regeringen oplyse om planerne om atomoprustning i Europa, og hvordan vurderer regeringen mulighederne for at gøre Norden til en atomvåbenfri zone?«

(Forespørgsel nr. F 1. Anmeldt 7/10 81. Fremme af forespørgslen vedtaget 14/10 81).

Begrundelse

Steen Folke (VS):

Vi befinder os i FNs nedrustningsuge, og det er da et meget passende tidspunkt til at diskutere atomoprustningen i Europa og tanker om at gøre Norden til en atomvåbenfri zone. Realiteten er desværre, at der aldrig er blevet oprustet så meget som netop nu. Danmarks nærmeste allierede i NATO, USA, har kastet sig ud i et gigantisk atomoprustningsprogram med neutronbomber, Pershingraketter, cruise-missiler, MX-raketter, B-1 bombefly, og hvad nu alle disse afsindige våben hedder. Og Sovjetunionen følger godt med, bl. a. med de meget omtalte SS-20 raketter.

Vi har før taget klart afstand fra både SS-20 og andre elementer i den sovjetiske oprustning og gør det gerne igen. Men det lader sig ikke bortforklare, at det er USA, der fører an i en ny, skæbnesvanger runde af atomoprustningen.

Man har hidtil talt om terrorbalancen og om, at de to supermagter holdt hinanden i

[Steen Folke]

skak med deres gigantiske ophobning af strategiske atomvåben, nok til at slå menneskeheden ihjel 15 gange. Vi har aldrig troet på, at terrorbalancen kunne sikre freden, men der er nu udsigt til, at den kan blive erstattet af noget endnu mere skræmmende.

Der er de sidste år gennemført en ændring af USAs og NATOs atomvåbenstrategi, sådan at USA nu åbenlyst satser på at blive Sovjetunionen overlegen, så overlegen, at USA og NATO kan vinde en atomkrig. Det er dette, der er indeholdt i den såkaldte counterforce-strategi og præsidentdirektiv nr. 59, der blev udformet allerede under præsident Carter.

Samtidig satser USA lige så åbenlyst på, at der kan udkæmpes såkaldt begrænsede atomkrige, f. eks. i Europa, atomkrige med taktiske atomvåben som neutronbomben og eventuelt de nye mellemstranceraketter.

Alt dette er med til at sænke atomtærsklen, altså med til at øge risikoen for, at der faktisk kan blive tale om atomkrig. Det indgår som bekendt i NATOs officielle strategi, at NATO kan være først til at tage atomvåben i anvendelse. Vi tror ikke på, at en atomkrig, hvis den først startes, kan begrænses, så den ikke udløser ragnarok, og vi mener under alle omstændigheder, at det vil være en forbrydelse mod menneskeheden at tage atomvåben i brug.

Præsident Reagans nylige udtalelser om muligheden af en begrænset atomvåbenkrig i Europa har vakt berettiget opsigt, og de senere forsøg fra udenrigsminister Haig, forsvarsminister Weinberger og præsidenten selv på at glatte ud og bortforklare har næppe overbevist mange.

I en leder i et af Det Berlingske Hus' blade, nemlig i B.T. den 23. oktober i år, hed det ligeud, at Reagan er dum og ærlig. Han siger sandheden, men enten bør den ikke siges – eller også i hvert fald på et mere bejligt tidspunkt.

Der er imidlertid den bedste overensstemmelse mellem Reagans udtalelser og de planer, der i vid udstrækning blev udarbejdet allerede under hans forgænger.

Alt dette er vel at mærke ikke kun et spørgsmål om en oprustningsgal – nogle vil sige vanvittig – amerikansk præsident. Det er et spørgsmål om hele NATOs strategi, som også den danske regering har et medansvar for. Den fatale beslutning fra december 1979

om 572 nye, avancerede atomraketter til Vesteuropa, som for en uge siden blev bekræftet igen på NATOs forsvarsministermøde i Skotland, har også tilslutning fra den danske regering. Danmark er altså direkte medansvarligt for atomoprustningen i Europa.

Der er brug for en radikal kursændring i den danske sikkerheds- og forsvarspolitik også på atomvåbenenes område. Etableringen af en internationalt garanteret atomvåbenfri zone i Norden kunne blive et første skridt mod oprettelsen af atomvåbenfri zoner i både Øst- og Vesteuropa, men regeringens holdning til denne sag har været både uklare og tvetydige. På den ene side har man erklæret sig positiv, men på den anden side har man opstillet forskellige betingelser, som har gjort det fuldkomne udelukket, at der i praksis skulle komme noget ud af planerne.

Det ville være godt, hvis dagens debat gør det klart, om regeringen uden betingelser er rede til at arbejde for en internationalt garanteret atomvåbenfri zone i Norden.

(Sang fra tilhørerpladserne).

Første næstformand (Enggaard):

Det er ikke tilladt at... *(Sangen fortsætter)*. Mødet er udsat i 5 minutter.

Mødet udsat kl. 13.12

Mødet genoptaget kl. 13.17

Besvarelse

Udenrigsministeren (Kjeld Olesen):

Det sikkerhedspolitiske klima mellem Øst og Vest har i de senere år undergået en forværring, der må give anledning til betydelig uro. Blandt de alvorlige sikkerhedspolitiske problemer, de vestlige lande og deriblandt Danmark i disse år er stillet over for, er den kraftige opbygning af atomvåben, der kan true Europa.

Sovjetunionen har siden midten af 1970'erne foretaget en kraftig opbygning af sine nukleare mellemdistancevåben, først og fremmest ved udstationering af de nye SS-20 missiler, der fra baser dybt inde i Sovjetunionen kan nå mål i Vesteuropa. Der er foreløbig udstationeret mere end 250 SS-20ere,

[Udenrigsministeren]

hvoraf omkring 175 vil kunne nå mål i Vesteuropa, og der er desværre intet, der tyder på, at det hidtidige tempo med opstilling af et nyt missil ca. hver femte dag ikke vil fortsætte.

Som jeg tidligere har givet udtryk for, må man fra vestlig side se med den største bekymring på denne udvikling, der har anbragt Vesteuropa i en betydelig mere udsat situation militært set end tidligere.

SS-20 missilet adskiller sig markant fra de eksisterende sovjetiske nukleare mellemdistancevåben ved at være udstyret med tre individuelt styrbare sprænghoveder, hvert med en sprængstyrke 7-8 gange Hiroshimabomben, ved sin rækkevidde (knap 5.000 km) samt ved sin præcision og mobilitet.

Sovjetunionen har samtidig i betydeligt omfang bevaret de ældre mellemdistancesystemer, således at der samlet er tale om en kraftig sovjetisk opbygning af nukleare våbensystemer, der kan rettes imod Vesteuropa.

Det var på denne baggrund, at NATO i december 1979 traf sin dobbeltbeslutning vedrørende dels en modernisering af alliancens nukleare mellemdistancevåben ved at indlede produktionen af de 572 nye såkaldte TNF-våben, som fra slutningen af 1983 skulle begynde at afløse et tilsvarende antal ældre TNF, dels fremsættelse af et tilbud til Sovjetunionen om omgående at indlede våbenkontrolforhandlinger om de pågældende våbensystemer for om muligt at undgå et nyt atomvåbenkapløb.

Det er således i alliancens beslutning direkte anført, at resultater af de nævnte våbenkontrolforhandlinger kan påvirke omfanget af de nye TNF-våben i Europa, der i gunstigste fald helt vil kunne undlades - det, man teknisk betegner som nul-optionen. At dette er en mulighed, følger bl. a. af, at de første nye TNF-våben fra NATOs side, som jeg sagde før, ikke vil kunne indsættes før i slutningen af 1983, og at en gennemførelse af hele NATOs moderniseringsprogram vil vare flere år. Skal denne mulighed blive til virkelighed, vil det imidlertid forudsætte, at de kommende år udnyttes til seriøse våbenkontrolforhandlinger, hvorunder først og fremmest Sovjetunionen beslutter sig til radikalt at revidere sin oprustningspolitik med hensyn til SS-20 missilerne. Vi er med andre ord i den situation, at det er Sovjetunionen, der gennem sin holdning bestemmer omfanget af

NATOs moderniseringsprogram. Gennem NATOs dobbeltbeslutning håber vi at have gjort dette helt klart.

Regeringen ser derfor med tilfredshed på, at USA og Sovjetunionen i fortsættelse af de indledende drøftelser, der fandt sted mellem parterne sidste efterår, er blevet enige om at indlede reelle forhandlinger om TNF den 30. november i år i Genève. Vi tillægger disse forhandlinger overordentlig stor betydning, og vi har fra dansk side, bl. a. inden for den særlige konsultationsgruppe i NATO (Special Consultative Group), men også på andre måder, aktivt arbejdet for, at alliancens forhandlingsposition bliver så fleksibel som muligt.

TNF-forhandlingerne bliver uden tvivl vanskelige og tidkrævende. Det er et område, der ikke tidligere har været genstand for Øst-Vest-våbenkontrolforhandlinger, og det er et meget kompliceret problem. Det afgørende må imidlertid være at fastholde det overordnede mål, nemlig at få gennemført en væsentlig reduktion af atomvåbnene i Europa - eller, som vi fra dansk side primært ønsker, og som den vesttyske udenrigsminister, Genscher, også fremhævede efter sin samtale med præsident Reagan i Cancún, en fuldstændig afvikling af de nukleare mellemdistancevåben - og dermed få vendt udviklingen bort fra en stigende atomoprustning med nye frygtelige våbensystemer. Det er i denne forbindelse regeringens håb, at den amerikanske beslutning om at iværksætte en produktion af neutronvåben ikke vil vanskeliggøre de forestående forhandlinger.

Med henblik på at sikre en fastholdelse af den politiske dimension i TNF-forhandlingerne er det af stor betydning, at USAs og Sovjetunionens udenrigsministre på deres møder i New York i september, hvor de opnåede enighed om at påbegynde TNF-forhandlingerne, har aftalt at mødes på ny, formentlig i begyndelsen af det nye år efter den første forhandlingsrunde i Genève. Vi håber fra dansk side, at sådanne kontakter vil fortsætte, således at TNF-forhandlingerne til stadighed kan få tilført den nødvendige politiske dynamik. Forhandlingerne og indgåelse af våbenkontrolaftaler vil dermed blive et meget væsentligt element i en videreførelse af afspændingen mellem Øst og Vest.

Når man frygter en fortsat atomspiral, er det nærliggende at spørge: hvad kan vi selv

[Udenrigsministeren]

bidrage med? Det er forståeligt, at spørgsmålet om Norden som atomvåbenfri zone er kommet til at indtage en mere fremtrædende plads i debatten i de nordiske lande.

Tanken er som bekendt ikke ny. Så langt tilbage som i maj 1963 foreslog Finlands præsident, Kekkonen, at de nordiske lande som en videreførelse af deres faktiske politik på atomvåbenområdet skulle forpligte sig til ikke at erhverve eller tillade placering af fremmede staters atomvåben på deres territorier. Fra finsk side har man gennem årene ved forskellige lejligheder gennemført forslaget.

Skiftende danske regeringer har reageret på den måde, at en formalisering af Nordens faktiske atomvåbenfri status ud fra sikkerhedspolitisk synsvinkel hverken var nødvendig eller ønskelig. Man ville imidlertid være rede til at overveje muligheden af en sådan formalisering, hvis dette kunne ske som led i etableringen af en almindelig europæisk sikkerhedsordning og under forudsætning af, at tilgrænsende områder inddrages. Norge har ligget på linje med Danmark, og Sverige har i lyset af sin traditionelle sikkerhedspolitik indtaget en lignende holdning til det finske forslag.

I sin nytårstale i år gav den daværende norske statsminister, Nordli, udtryk for, at Norge ville være rede til at traktatfæste Nordens atomvåbenfri status, hvis dette kunne ske i en bredere sammenhæng i vor verdensdel.

Formentlig på baggrund af den stigende interesse for spørgsmålet, som kunne konstateres i de nordiske lande efter den norske statsministers udtalelse, fremkom der fra sovjetisk side et nyt udspil. Præsident Leonid Bresjnev udtalte således i juni i år i et interview til en finsk avis, at Sovjetunionen – ud over det tidligere ofte fremsatte tilbud om en garanti om ikke-anvendelse af atomvåben over for lande, der ikke har atomvåben på deres område – ikke udelukkede muligheden af at overveje visse andre foranstaltninger, som berører sovjetisk område i egne, som grænser op til en atomvåbenfri zone i Norden.

Efter fremkomsten af denne tilkendegivelse gentog jeg den danske regerings holdning til tanken om en atomvåbenfri zone i Norden, idet jeg tilføjede, at jeg gerne ville se noget positivt i præsident Bresjnevs udtalel-

ser om inddragelse af sovjetiske områder, som jeg håbede indebar en erkendelse af, at spørgsmålet måtte ses i en større europæisk sammenhæng. Jeg efterlyste derfor en nærmere præcisering af udtalelsens indhold.

Denne udvikling var baggrunden for, at spørgsmålet om Norden som en atomvåbenfri zone for første gang blev taget op til formel drøftelse på det nordiske udenrigsministermøde i København den 2. september 1981. Som det fremgik af *communiquéet*, informerede ministrene hinanden om de forudsætninger, som ud fra landenes forskellige sikkerhedspolitiske situation må gælde for arbejdet for en kernevåbenfri zone i nordisk område, og enedes om at holde fortsat kontakt om deres videre arbejde med sagen.

Under min samtale i september i New York med den sovjetiske udenrigsminister, Gromyko, forsøgte jeg, bl. a. med henblik på de videre nordiske kontakter, at få præciseret indholdet af præsident Bresjnevs udtalelse. Gromyko gav bl. a. udtryk for, at man fra sovjetisk side havde fremlagt et forslag vedrørende en atomvåbenfri zone i Norden. Det var nu op til de nordiske lande at give et klart svar herpå. Før dette var sket, ønskede man ikke fra sovjetisk side yderligere at kommentere og uddybe forslaget. Det hørte til under de egentlige forhandlinger, hvor vi altså ikke ville vide, hvad vi i realiteten skulle forhandle om. Det er nu engang ikke videre hensigtsmæssigt. Også fra svensk, norsk og finsk side er der uden held blevet gjort forsøg på at opnå en præcisering af præsident Bresjnevs udtalelse. Jeg foretrækker at benytte udtrykket »udtalelse« fremfor udtrykket »forslag«.

Regeringen er fremdeles af den opfattelse, at det ikke har noget formål at udstede erklæringer, der – som forholdene nu engang er – ikke vil kunne skabe nogen større sikkerhed for vort land. Vi kan jo ikke isolere os fra de realiteter, som omgiver os. Selv om situationen i det nordiske område er af betydning i Øst-Vest-forholdet, må vi nok erkende, at en eventuel formalisering af den allerede eksisterende atomvåbenfri tilstand i Norden ikke reelt set vil spille nogen større rolle i Øst-Vest-sammenhæng.

Anderledes stiller det sig i en større europæisk sammenhæng, en del af en bredere europæisk ordning, som vedrører atomvåb-

[Udenrigsministeren]

nene på begge sider af den store skillelinje i Europa.

Der kan således ikke være tale om at føre bilaterale drøftelser mellem de nordiske lande og Sovjetunionen. Det bør drøftes inden for en bredere ramme og efter konsultationer mellem de nordiske lande og med vore alliancepartnere. Vi mener fortsat, at Sovjetunionen med henblik på de videre overvejelser af spørgsmålet klart bør tilkendegive og præcisere, hvad præsident Bresnjevs udtalelser om en atomvåbenfri zone i Norden indebærer.

Uanset om dette sker, vil regeringen fortsat arbejde for at fremme alle bestræbelser, der kan føre til en atomnedrustning i Europa. Vi må realistisk konstatere, at drøftelserne om spørgsmålet om formaliseringen af en atomvåbenfri zone i det nordiske område har nær sammenhæng med forløbet af TNF-forhandlingerne, og når det drejer sig om andre ting, også SALT-forhandlingerne, der forventes genoptaget i begyndelsen af 1982.

På denne baggrund er det efter regeringens opfattelse på nuværende tidspunkt ikke muligt af fremkomme med en isoleret vurdering af mulighederne for oprettelse af en atomvåbenfri zone i det nordiske område. Regeringen vil imidlertid aktivt følge udviklingen omkring dette spørgsmål. Efter regeringens opfattelse må vi prioritere tingene således, at det i første omgang drejer sig om at få TNF-forhandlingerne ikke bare i gang, men også kørt henimod positive resultater, der derefter kan åbne mulighederne for andre arrangementer i denne del af Europa og i andre dele af Europa.

Forhandling

Steen Folke (VS):

Udenrigsministerens besvarelse af forespørgslen var skuffende, skuffende både for dem, der troede, at regeringen og socialdemokratiet seriøst ville arbejde for en atomvåbenfri zone i Norden, og for dem, der ville forvente en særlig dansk indsats for at hindre yderligere atomoprustning i Europa, og jeg finder det ærlig talt grotesk, at udenrigsministeren kan holde en sådan tale uden med ét ord at kommentere præsident Reagans gigantiske atomoprustningsplaner. Lige gyldigt hvor vanvittigt USAs præsident fører

sig frem, vælger udenrigsministeren at sætte kikkerten for det blinde øje.

For et par uger siden demonstrerede 300.000 mennesker i Bonn mod atomoprustningen og den vesttyske regerings støtte til NATOs 572 nye, uhyrlige atomraketter. Det var den største demonstration i Vesttyskland siden krigen.

I lørdags demonstrerede 200.000 mennesker i London mod atomoprustningen og krævede bl. a. alle atomvåben fjernet fra engelsk jord.

Søndag var der 50.000 i Paris, 100.000 demonstrerende i Bruxelles, 200.000 i Rom. I Oslo og Stockholm var der ligeledes mange tusinde med i demonstrationer mod atomoprustningen.

Også i Danmark er den folkelige mobilisering imod atomvåben ved at nå en styrke, der kan sammenlignes med atomkampagnen i begyndelsen af 1960'erne, hvor min generation gik skosålerne tynde på de danske lande.

Polaris- og Poseidonraketter, neutronbomber, Pershing og MX, SS-4 og -5, SS-20, B-1 og Backfire – vi vil ikke have det stads! Det er i al enkelhed det, der har fået hundredtusinder i bevægelse. De nye fredsbevægelser vender sig imod atomoprustningen i både Øst og Vest. De spænder politisk uhyre bredt: socialister, kommunister, radikale, socialdemokrater, ja, selv konservative er med.

Jeg skal ikke på nogen måde foregive at kunne tale på den samlede bevægelses vegne, men det er slet og ret løgn, når amerikanske koldkrigere og deres danske efterplaprerer forsøger at give det udseende af, at bevægelserne styres af kommunister, der blot er ude i sovjetisk ærinde.

Det er først og fremmest NATOs såkaldte dobbeltbeslutning fra december 1979, der har fremkaldt denne folkelige mobilisering af hidtil uhørt styrke. Det er svindel at tale om dobbeltbeslutning. Ganske vist indeholder beslutningen på papiret to dele, men den del, der består i vedtagelsen af de 572 nye Pershing- og cruise-missiler, lægger sig i vejen for den del, der handler om forhandlinger med Sovjetunionen.

Jeg ved godt, der skal være forhandlinger om en måneds tid, men man kan ikke først vedtage et gigantisk atomoprustningsprogram, hvoraf de 572 atomraketter kun er en mindre del, og samtidig tro på, at forhand-

[Steen Folke]

linger fører til noget som helst resultat. Hvis det var Sovjetunionen, der som oplæg til forhandlinger havde vedtaget et nyt atomoprustningsprogram af samme dimensioner som præsident Reagans, ville det være blevet fnyssende afvist fra amerikansk side. Intet tyder på, at de amerikanske forhandlere kommer med en reel interesse i at opnå resultater; skinforhandlinger er jo desværre ikke noget ukendt begreb i den branche.

På NATO-forsvarsministermødet i sidste uge blev den fatale beslutning om de 572 atomraketter på ny bekræftet. Ifølge pressen tog Holland dog forbehold. Derimod forlød der ikke noget om, at forsvarsminister Søgaard skulle have taget forbehold. Hvis det alligevel skulle være tilfældet, vil jeg meget gerne høre om det, og jeg vil samtidig bede forsvarsministeren om at forklare, hvad det er for vigtige fremskridt, der omtales i communiquéet fra mødet.

Samtidig vil jeg spørge udenrigsministeren, hvad han har tænkt sig at sige på det kommende NATO-udenrigsministermøde i december måned, hvor beslutningen vel endnu en gang skal drøftes, og hvor Danmark vil have en oplagt lejlighed til at sige fra. Det skulle ikke være så svært at finde en motivering, som kan redde udenrigsministeren fra at tabe ansigt.

Oprindelig ønskede den danske regering jo en udsættelse af beslutningen i 6 måneder for at afprøve den sovjetiske forhandlingsvilje. Nu har Sovjetunionen erklæret sig rede til at indlede forhandlinger, og man behøver hverken at være diplomat eller psykolog for at indse, at det vil gavne forhandlingsklimaet, hvis NATO beslutter at stoppe forberedelserne til fremstilling og udstationering af de 572 atomraketter. Det vil jeg gerne opfordre udenrigsministeren til at arbejde for, og jeg vil bede om en kommentar hertil under debatten i dag.

Rent politisk burde det også i stigende grad være belastende for en dansk regering at være medansvarlig for en del af præsident Reagans vanvittige atomoprustningsprogram. Tingene hænger jo sammen; det er ikke bare det, at Reagan kom til at tale over sig på et ubelejligt tidspunkt om muligheden for en begrænset atomkrig; der var jo også beslutningen om neutronbomben, som netop er udviklet med henblik på en sådan krig, og de

572 mellemdistanceraketter er også tænkt i sådan en sammenhæng.

»En begrænset atomkrig i Europa« – i sandhed en rystende tanke, ja, sindssyg på den særlige måde, som dele af den militære logik kan være det. Netop de Pershing- og cruise-missiler, der er tiltænkt Europa, passer med deres uhyre præcision som hånd i handske til counterforce-strategien, som jo blev opfundet længe før Reagans præsidenttid, og som blev den officielt anerkendte amerikanske strategi allerede under præsident Carter.

Reagans senest annoncerede planer om en endnu mere forceret atomoprustning med MX-raketter og B-1 bombefly burde få den danske regering til at tage klart afstand og ikke blot til at udtrykke bekymring sådan i al almindelighed.

Jeg vil gerne spørge udenrigsministeren, om han vil tage klart afstand fra præsident Reagans seneste atomoprustningsplaner.

Danmark selv har ikke nogen atomvåben, men den officielle danske politik på dette område blev lige så stille undergravet ved hjælp af den flyaftale, som regeringen – jeg vil gerne sige skandaløst – indgik med USA uden om folketinget og uden så meget som at informere folketinget med ét ord om dette meget afgørende sikkerhedspolitiske skridt.

Forsvarsministeren har ikke hidtil villet udelukke, at de 100–120 amerikanske fly, der skal kunne komme allerede i en ikke nærmere defineret krisesituation, kan være udrustet med atomvåben. Hvad hjælper det, at Danmark er erklæret atomvåbenfrit, hvis atomvåben kan flyves hertil på få timer?

Derfor er det ikke nok at henholde sig til, at Danmark faktisk er atomvåbenfrit for tiden. Der er brug for oprettelsen af en internationalt garanteret atomvåbenfri zone, hvor atomvåben hverken kan oplagres eller transporteres igennem – meget gerne på nordisk basis. Den danske regering har i FN stemt for en resolution, der går ind for oprettelsen af sådanne zoner; det måtte gerne få nogle konsekvenser i praksis.

Specialarbejderforbundet, der som bekendt er socialdemokratisk ledet, har for nylig vedtaget at gå ind for oprettelsen af en sådan atomvåbenfri zone i Norden. Men regeringens holdning har mildest talt været tvetydig. Hvis man samler udtalelser fra statsministeren, udenrigsministeren og andre socialdemokrater fra sommerens debatter om

[Steen Folke]

emnet, har de ikke blot modsagt hinanden, men undertiden også sig selv.

Det er nødvendigt at finde ud af, om regeringen oprigtigt ønsker at arbejde for etableringen af en internationalt garanteret atomvåbenfri zone i Norden, eller om man knytter sådanne betingelser hertil, at en realisering på forhånd kan siges at være udelukket. Hvis der som betingelse for en atomvåbenfri zone i Norden kræves afvikling af de sovjetiske atomvåben på Kolahalvøen eller i Østersøen, bliver der ikke noget ud af den sag.

I VS vender vi os naturligvis også mod de sovjetiske atomvåben, og det har vi gjort talrige gange, såvel som mod USAs, men det er utænkeligt, at den ene supermagt – Sovjetunionen – skulle deltage i en nedrustning af den karakter uden modydelse fra den anden supermagt. Det gælder ganske særligt i en situation, hvor USA helt utilsløret satser på at opnå en afgørende overlegenhed på det atomare område.

Hvis der som betingelse kræves, at en nordisk zone skal være en del af et større europæisk arrangement, er udsigterne til planernes realisering også så godt som lig nul. Det samme er tilfældet, hvis det kræves, at en sådan zone skal være resultatet af forhandlinger mellem de to supermagter.

Intet, absolut intet, tyder på, at USA vil se nogen som helst interesse i en sådan zone – tværtimod er den allerede blevet undsagt fra USA. De nordiske lande må selv arbejde for sagen, og derfor vil jeg gerne på socialistisk folkepartis og venstresocialisternes vegne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget opfordrer regeringen til at arbejde for oprettelse af en internationalt garanteret atomvåbenfri zone i Norden.

Folketinget går derefter over til næste punkt på dagsordenen.«

Første næstformand (Enggaard):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Lasse Budtz (S):

Det er mig magtpåliggende som socialdemokratiets ordfører i denne sag at starte med at fastslå, at det er socialdemokratiets ønske

på alle planer og på alle tidspunkter at medvirke til udnyttelsen af alle muligheder for afspænding og nedrustning og en reduktion af atomvåbnene. Dette fremgår ganske klart og tydeligt af vore partiprogrammer og af den politik, vi har ført.

Socialdemokratiet er derfor meget tilfreds med, at forhandlingerne om mulige begrænsninger af de europæiske atomvåben starter i næste måned, men der er ingen grund til at skjule, at forhandlingerne efter vores opfattelse godt kunne være startet væsentlig tidligere, en holdning, der før er blevet demonstreret af den socialdemokratiske regering.

Hvordan man end vender og drejer problemstillingen, er der visse uigendrivelige kendsgerninger, som må noteres ved denne lejlighed. Det er Sovjetunionen, der har opstillet mindst 250 mellemdistanceraketter af typen SS-20. Hver raket er udstyret med 3 kernevåbensprængladninger, og af dem er der derfor mindst 750. Opstillingen fortsætter ufortøvet hver eneste uge med mindst halvanden raket. Motiveringen for denne opstilling er, at der er tale om en modernisering. Men af de SS-4 og -5 raketter, som SS-20erne skal erstatte, er der fortsat deployeret eller opstillet rundt regnet ca. 350. Dertil kommer, at Sovjet er ved at udvikle raketter af typerne SS-21, SS-22 og SS-23.

Ud fra disse kendsgerninger finder vi det helt afgørende nødvendigt, at der indledes forhandlinger mellem supermagterne om en begrænsning eller helst et fuldstændigt stop for opstillingen eller endnu bedre en nedpiling af atomvåbnene og deres raketter.

Det skal tilføjes, at vi i socialdemokratiet finder det lige så nødvendigt, at den egentlige SALT-proces eller -forhandling bliver genoptaget, og det er blevet endnu mere nødvendigt, efter at det ikke har været muligt at få SALT II-aftalen om de langtrækkende strategiske kernevåben ratificeret i den amerikanske kongres.

NATOs dobbeltbeslutning, som er reaktionen på den sovjetiske såkaldte modernisering, omhandler en sådan forhandling samt en opstilling af et såkaldt svar bestående af 572 raketter af krydsermissiler og Pershing II-typen. Disse raketter kan tidligst være færdige til en begyndende opstilling i slutningen af 1983 – de eksisterer altså endnu ikke – og de kan hver for sig kun medføre en enkelt kernevåbensprængladning. Så som situatio-

[Lasse Budtz]

nen ser ud i dag, er NATO-svaret altså 572 raketter med et enkelt kernevåben mod mindst 750 kernevåben på den sovjetiske side.

Socialdemokratiet har ved adskillige lejligheder i internationale fora slået til lyd for, at USA under de kommende forhandlinger som repræsentant for de vestlige lande forsamlede i NATO må vise den størst mulige bevægelighed og bør tilstræbe en såkaldt nulløsning, hvilket indebærer, at vi helt undgår opstilling af vestlige raketter, men også, at Sovjet til gengæld fjerner sine.

Nogle vil naturligvis kalde det et urealistisk mål; det bør ikke desto mindre prøves.

Det næste mål bør være det simpelt hen lavest mulige loft over raketantallet på begge sider, og i den forbindelse bør det efter socialdemokratiets opfattelse være Vestens holdning, at vi ikke nødvendigvis behøver at have nøjagtigt det samme antal raketter eller nøjagtigt det samme antal kernevåbensprængladninger som Sovjet.

Som krigsafskrækkende middel kan vi klare os med mindre, al den stund der allerede findes atomvåben nok i denne verden til, at vi alle kan blive udslettet, alle som én, et sted mellem 30 og 50 gange, og 50 gange er mere sandsynligt end 30.

Denne bevægelighed i den vestlige holdning indebærer, at det i virkeligheden er Sovjet, der bestemmer, hvor mange mellemdistanceraketter der endnu skal opstilles i Europa. Er Sovjet villigt til begrænsninger, må Vesten være villigt til lignende forholdsmæssige begrænsninger, taget med udgangspunkt i de tal, jeg allerede har nævnt. Hvis Sovjet helt vil undgå en vestlig opstilling, ved det altså, hvordan dette kan ske. Det er Sovjet, der bestemmer.

Jeg minder om, at en række vestlige udenrigsministre og forsvarsministre, bl. a. den vesttyske udenrigsminister, Genscher, har givet udtryk for samme opfattelse, og det er stort set også de samme signaler, der kom ud fra forsvarsministrenes møde i Skotland.

Det bør tilføjes, at vi i socialdemokratiet med stor interesse har noteret os de synspunkter, den rumænske præsident har givet udtryk for, især om reduktionens nødvendighed naturligvis.

Der er ikke tvivl om, at de såkaldte TNF-forhandlinger, som de kaldes i det udenrigsministerielle sprog, bliver langvarige, kompli-

cerede, ja, måske endog skæbnesvangre, og muligvis er det de mest afgørende forhandlinger, der er ført mellem Øst og Vest efter anden verdenskrig.

Selv ønsker vi som bekendt ingen af disse våben, hvilket er en bekræftelse af den politik, danske regeringer har ført siden begyndelsen af 1950'erne, og for god ordens skyld gentager jeg, at vi som bekendt også tager afstand fra neutronbomben. Hele Norden er reelt en atomvåbenfri zone, men vi er omgivet af atomvåben, og midt i zonen befinder der sig stærke sovjetiske atomvåben, hvilket må tages med i betragtning, når hele problematikken skal bedømmes.

Skal en formalisering af Norden som en atomvåbenfri zone finde sted, bør det efter socialdemokratiets opfattelse ske i en større europæisk sammenhæng, forstået således, at man kunne tænke sig, at tilgrænsende områder blev inddraget i en formaliseret zone. Ellers skabes der ikke den sikkerhed, som enhver form for nedrustning bør ledsages af.

Socialdemokratiet har noteret sig med tilfredshed, at de nordiske udenrigsministre for nylig i fællesskab erklærede sig parate til at fortsætte undersøgelserne af muligheden for at gennemføre en formalisering af en nordisk atomfri zone i en større europæisk sammenhæng. Vi er da også tilfredse med, at Sovjets præsident, Leonid Bresjnev, har vist en vis imødekommenhed over for tanken, nemlig at det eventuelt kunne komme under overvejelse at inddrage tilgrænsende områder.

Men når russerne har udtrykt, at der foreligger et konkret sovjetisk forslag om en nordisk zone i en større europæisk sammenhæng, bliver vi nødt til at spørge: hvilket forslag? Vi kender det ikke. Vi har kun noteret os, at der er fremsat nogle tanker, og samme holdning er kommet til udtryk i de øvrige nordiske lande.

Skulle der vise sig muligheder for gennemførelsen af en formalisering af en nordisk atomfri zone i en større europæisk sammenhæng, kan de nordiske lande efter socialdemokratiets opfattelse logisk nok ikke blot føre bilaterale eller ensidige forhandlinger med Sovjet om dette spørgsmål. Danmark er medlem af den sikkerhedspolitiske ordening, der hedder NATO, som vi er traktatmæssigt bundet til, og som et stort flertal i dette ting fortsat støtter. Skulle vi nå til den lykkelige situation, at der var realistiske muligheder

[Lasse Budtz]

for at gennemføre en formalisering, må NATO naturligvis inddrages i forhandlingerne.

Af alt dette skulle det gerne være fremgået, at socialdemokratiet som en helt selvfølgelig konsekvens af sin politik gerne vil støtte enhver udvikling, der nedbringer antallet af atomvåben i Europa, og helst så vi selvfølgelig dem alle forsvinde.

Vi kan derfor ikke deltage i en konfrontationspolitik, der hindrer en øst-vestlig dialog. Men der er selvfølgelig ting, der kan hindre eller skade en sådan dialog – der er desværre mange ting, der kan gøre det – men der er især en sovjetisk invasion i Polen.

Vi vil gerne efter fattig evne støtte afspændingen og nedrustningen, men i hele denne komplicerede proces er vi nok nået til det punkt, hvor en bedre informationsvirksomhed er nødvendig, og det gælder i øvrigt både nationalt og internationalt. Vi har ingen respekt for de medlemmer af de forskellige fredsbevægelser, der helt bevidst eller målrettet går Sovjets ærinde, der forsøger at medvirke til en udvikling, som betyder nedrustning til fordel for Østblokken. Det ville være uansvarligt at deltage i en nedrustning, der fremmer usikkerheden og dermed blokerer afspændingen. Men vi har megen respekt for de tusinder af ærlige, bange, angstede og nervøse medborgere, der er med i fredsbevægelserne for at arbejde for fred og nedrustning. Vi har det samme mål, som de har, men vi kan især som følge af vort ansvar undertiden være uenige med dem om den taktik, der skal anvendes.

På international basis er der opstået nogle uimodsigelige spændinger mellem USA og de vesteuropæiske allierede, delvis også her fordi der er uenighed om metoder og taktik, men delvis også som følge af et ukendskab først og fremmest i USA til Vesteuropas naturlige interesser og motiver.

Socialdemokratiet lægger som bekendt stor vægt på en fortsat Nord-Syd-dialog og en fortsat Øst-Vest-dialog, som jeg her har givet udtryk for det, men vi tror også, at der er behov for en bedre Vest-Vest-dialog, og vi mener, at det også er noget, som vi bør gøre noget ved. Også ad den vej kan vi måske yde vort bidrag til færre spændinger og dermed forfølge den afspænding, der er en forudsætning for en nedrustning.

Christophersen (V):

Jeg prøver normalt at tage forespørgsler også fra hr. Steen Folke så alvorligt, som det overhovedet er muligt, men det er unægtelig svært at tage denne forespørgsel alvorligt, når hr. Steen Folke starter med at bestige talerstolen her i folketinget og erklære, at nu har Vesten indledt en gigantisk oprustning, og Sovjetunionen følger såmænd ganske godt med. Det er efter min bedste opfattelse at spænde vognen for hesten, for enhver, som bare har ulejlighet sig med at følge den militære udvikling i Vesteuropa og i Østeuropa gennem de sidste ti år, ved jo, at det er det modsatte, der har fundet sted. Det, som sker nu, er en vestlig reaktion på et gigantisk sovjetisk oprustningsprogram.

Baggrunden for det hele er den forskellige opfattelse, der har været af afspændingen i Øst og Vest. Medens vi her i Vesten har troet på, at afspændingen var global, medens hr. Steen Folke på sine gennemslidte skosåler har trasket rundt på danske landeveje og andre vesteuropæiske landeveje og plaget Vestens demokratiske regeringer om dog at nedruste mere og mere, har Sovjetunionen, uden at hr. Steen Folke øjensynlig har været opmærksom på det eller interesseret sig for det, udnyttet afspændingen i en ganske anden sags tjeneste. Vi kan se eksemplerne på det i Afrika og i Asien, og vi kan også se eksempler på det i Mellemamerika. Medens hr. Steen Folke har været så optaget af alle de fejl, vi har begået her i Vesten, har han øjensynlig ikke skænket det nogen som helst opmærksomhed, at der gennem de sidste ti år er sket en systematisk nedbrydning af den militære ligevægt, der tidligere var mellem Øst og Vest.

I Europa har det jo især været en realitet. For det første har Sovjetunionen gennem adskillige år haft en betydelig konventionel overlegenhed. Helt tilbage fra 1950erne tvang det NATO ud i en beslutning om om nødvendigt at anvende taktiske atomvåben for at opveje denne stærke sovjetiske konventionelle overlegenhed. Der er intet nyt i det; det er en meget, meget gammel del af NATOs forsvarsstrategi.

I de sidste fem-seks år har vi derefter oplevet, at Sovjetunionen har opbygget et gigantisk TNF-program, som i løbet af de næste par år, hvis man intet foretager sig, vil bringe Europa i den situation, at Sovjetuni-

[Christophersen]

onen også har opnået overlegenhed på det taktiske nukleare område.

Hvad er konsekvensen af en sådan udvikling? Den er naturligvis, at de europæiske NATO-lande og De Forenede Stater dermed anbringes i den situation, at de må vælge mellem tre muligheder: enten må vi se i øjnene, at det i tilfælde af et angreb på Vesteuropa kan være en uomgængelig konsekvens, at der straks udløses strategiske atomvåben, og at vi dermed er ude i en total krigssituation, eller også må man i Vesteuropa gennemføre en meget betydelig konventionel oprustning, og det vil jo hverken hr. Steen Folke eller vi andre betale for, eller også må man prøve at genoprette balancen på de taktiske nukleare våbens område.

Det er klart, ingen af disse muligheder er behagelige at overveje, men hvad er alternativet? Alternativet er naturligvis et absolut sovjetisk militært overherredømme i Europa, det er Europas »finlandisering«, og det er i det længere forløb NATOs opløsning. Det er muligt, hr. Steen Folke ønsker det – det ønsker mit parti ikke.

Så er der to muligheder, og de er jo ganske korrekt beskrevet af udenrigsministeren. Den ene mulighed for at opnå en ny balance på de taktiske atomvåbens område er at få overtalt Sovjetunionen til at afvikle sit SS-20 program og fjerne de opstillede raketter. Hvis hr. Steen Folke har lyst til at spadserer rundt på landevejen i den sags tjeneste, deltager jeg gerne i en sådan vandring med ham.

Den anden mulighed er naturligvis, at Vesten for at genoprette balancen på et højere niveau gennemfører beslutningen om at stationere Pershing II- og krydsermissiler i Vesteuropa.

Afgørende for, hvilken af disse to muligheder der til sidst bliver den realistiske, er naturligvis TNF-forhandlingerne. Hvis disse forhandlinger skal lykkes, må NATO være parat til troværdigt at beslutte at realisere alternativet, som i øvrigt aldrig kan blive et offensivt system, men som er et udpræget defensivt våbensystem. Jeg vil altså give det råd til forespørgerne – og nu taler vi om de sovjetiske landeveje, for det gør ikke stort indtryk, tror jeg, at hr. Steen Folke og jeg går herfra og til Roskilde – at de koncentrerer sig om de egentlige årsager.

Så kommer vi til spørgsmålet om, hvorvidt Norden som atomfrit zone vil have nogen som helst reel indflydelse på den våbenmæssige eller politiske situation i Vesten eller i Europa. Norden er et atomfrit område. Danmarks stilling er klart defineret adskillige gange af folketingets vedtagelse af dagsordener, som fastslår, at vi ikke under de nuværende omstændigheder ønsker at modtage atomvåben på dansk område, og denne position – og det synes jeg er vigtigt at understrege – denne position, som jo også deles af Norge, Sverige og Finland, er udtryk for et privilegium i Europa. Den er muliggjort af, at en lang række andre vesteuropæiske lande har påtaget sig den byrde, vi har frigjort os for. De har påtaget sig den byrde at lade taktiske atomvåben stationere på deres jord, og denne position er et privilegium, for selv om vi er et atomfrit område, så har Sovjetunionen i områder direkte op til vore lande ophobet betydelige kernevåbenarsenaler. Altså: Norden, Danmark, er en atomvåbenfri zone, og det vil ikke have nogen som helst betydning for freden i Europa, om man formaliserer det eller man ikke gør det.

Derimod vil det have en anden betydning. Hvis man forestillede sig, at de nordiske lande påtog sig en fælles traktatlig forpligtelse over for Sovjetunionen af sikkerhedspolitisk karakter, vil den proces begynde, at Danmark og Norge glider ud af NATO-samarbejdet og over i en neutralistisk position, og det er et formål, som vi ikke ønsker at arbejde for.

Hvilke muligheder har vi så for at ændre den ubestrideligt farlige udvikling, der er i gang på det våbenteknologiske område?

Efter vores opfattelse forudsætter ændringer i denne situation, at der gennem forhandlinger mellem NATO og Warszawapagten opnås en sådan balance mellem de konventionelle og de nukleare arsenaler, at der på grundlag heraf kan gennemføres en gensidig og ligelig nedtrapning, først af det nukleare og derefter af det konventionelle våbenarsenal. Det er naturligvis en meget vanskelig proces. Vi kan se, hvorledes det ikke er lykkedes i MBFR-forhandlingerne i Wien bare at nå så langt som til at få Sovjetunionen til at oplyse de reelle tal for, hvilke konventionelle styrker den har anbragt i Centraleuropa. Man har ikke engang kunnet nå så langt, at man er blevet enig om, hvad man

[Christophersen]

taler om; men alligevel er det den eneste realistiske mulighed. Den franske præsident, Mitterrand, har udtrykt det meget klart i de seneste uger flere gange, at Vesten må forhandle ud fra en styrkens position og på grundlag af en balancesituation. Det er den eneste forudsætning for at få en nedtrapning i gang.

Hvad er alternativet? Alternativet kan hr. Steen Folke orientere sig om ved at studere 1930'ernes historie. Da havde hr. Steen Folke jo mange åndsbeslægtede, tilhørende de mest mærkelige partier, hr. Chamberlain, hr. Baldwin, hr. Laval og mange andre profeter og naive mennesker, som havde den opfattelse, at hvis man bare foretog en ensidig nedrustning, så var den hellige grav selvforsvaret. 1930'ernes forløb viste ganske tydeligt, hvad der var den endelige konsekvens af en sådan indstilling til de politiske realiteter.

Derfor vil jeg på venstres vegne sige, at vi selvfølgelig ikke kan stemme for hr. Steen Folkes dagsorden. Vi afviser en dansk og en nordisk enegang i sikkerhedspolitikken. Vi tror på, at kun gennem et effektivt NATO-samarbejde vil det være muligt at etablere den forhandlingsposition, som gør det realistisk at forvente en sovjetisk imødekommenhed. Det er og har i mange, mange år været grundlaget for vores udenrigspolitiske holdning, og jeg synes, hr. Steen Folke meget nøje skulle overveje, hvad der egentlig er alternativet til den tankegang, han har udtrykt.

Palle Simonsen (KF):

Jeg vil godt starte med at takke udenrigsministeren for den tale, han holdt. Jeg synes, det var en rimeligt fornuftig tale – så har jeg ikke sagt for meget, og jeg har heller ikke gjort det for vanskeligt for udenrigsministeren.

Men ser vi på selve temaet for forespørgslen, vil jeg for det første sige, at der skulle egentlig ikke være grund til at gøre meget ud af debatten om temaet Norden som atomvåbenfri zone. Efter den intense politiske debat, som vi havde i sommer, blev det jo klart fastslået, at Danmark ikke vil tage selvstændige initiativer, at Norden i sig selv allerede er atomvåbenfri, og at der så i virkeligheden er tale om et fantom.

Der har ikke hersket tvivl om – og det har udenrigsministeren jo også bekræftet – at

den videre drøftelse om våbenbegrænsninger er et fælles NATO-anliggende, og det er vel i virkeligheden først og fremmest et stormagtsanliggende. Derfor er det egentlig utroligt, at diskussionen om Norden som atomvåbenfri zone har kunnet påkalde sig en så voldsom interesse, som tilfældet er, når man tager i betragtning, at den reelle trussel i vort område bl. a. er det sovjetiske atomarsenal på Kola-halvøen og de seks atomudrustede under-vandsbåde i farvandet omkring Danmark.

Jeg vil godt sige meget klart, at frykten for en atomkrig er naturligvis en fælles frygt. Ingen – det gælder også fredsbevægelserne – har patent på at arbejde imod anvendelsen af atomvåben. Det, det alene drejer sig om, er spørgsmålet: hvilke midler skal der tages i brug, for at vi kan nå målet: at forhindre anvendelsen af atomvåben?

I og for sig kunne de to spørgsmål, der er indeholdt i forespørgslen, jo behandles hver for sig, og det er nok ikke en tilfældighed, at de er koblet sammen af forespørgerne. For os står det sådan, at det i virkeligheden bliver en bekræftelse på, at debatten om NATO som atomvåbenfri zone også skal anvendes til at skabe mistillid til NATO-beslutningen i 1979 om opstilling af 572 mellemdistanceraketter. Det er en form for propagandafelttog. Jeg synes lige så godt, det kan siges, som det er. (Rettelse: se sp. 1176).

På denne baggrund synes jeg også, man skal hæfte sig ved det, som i disse dage sker i regeringens sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg. Vi er jo flere, der på et tidligt tidspunkt har kritiseret udvalgets arbejde, fordi vi fandt, at der var andre og mere væsentlige problemer at analysere for udvalget end spørgsmålet om Norden som atomfri zone.

De bemærkninger, som professor Erling Bjøl har fremsat i forbindelse med sin udtræden af udvalget, understreger, så vidt jeg kan se, den bekymring, som vi er nogle stykker der længe har følt. Hvis regeringens sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg også ender med at blive et offer for et propagandafelttog – jeg siger ikke, at det er tilfældet i dag, men jeg siger, hvis det også ender med det – vil det naturligvis slå dybe skår i dette udvalgs troværdighed, og jeg kunne godt tænke mig at få en kommentar fra udenrigsministeren til det, der er sket her til morgen.

[Palle Simonsen]

Når det drejer sig om det, som forespørgerne kalder atomoprustningen i Europa, er det nok væsentligt at slå nogle ting fast. Det er allerede gjort af tidligere ordførere, og det er i og for sig også gjort af udenrigsministeren, men jeg føler, at de, der er parat til at bakke den danske sikkerheds- og forsvarspolitik, som vi har kendt den indtil dato, op, ikke kan sige disse ting tilstrækkeligt ofte.

Gennem 1970'erne har Sovjet opstillet taktiske atomvåben i Warszawapagtens regie i et rystende omfang, og det er egentlig fantastisk, at hr. Steen Folke – som også hr. Christophersen var inde på det for et øjeblik siden – kan stå her på talerstolen og sige, at russerne følger såmænd godt med. Når man vender tingene i den grad på hovedet, som hr. Steen Folke gør i dette tilfælde, er det i hvert fald meget svært at få en dialog i stand med forespørgeren. Men med det, der er sket i Warszawapagtens regie, er det oplagt, at NATO måtte tage situationen op til alvorlig overvejelse, såfremt NATO-målsætningen om tilstrækkelig afskrækkelseseffekt fortsat skal have en mening. Det var jo i virkeligheden ikke mindst den vesttyske forbundskansler, Helmut Schmidt, som rejste spørgsmålet over for USA og gav udtryk for de bekymringer, som det måtte give anledning til i Vesteuropa, at man opstillede så mange mellemdistanceraketter i Warszawapagtens regie, som tilfældet var.

Jeg synes nok, det er værd at understrege, fordi man også i denne debat undertiden kunne få indtryk af, at de nye mellemdistanceraketter i Vesteuropa er et projekt, som skal påduttet os af USA. Det er jo ikke tilfældet.

Som nævnt blev beslutningen om opstillingen af de 572 mellemdistanceraketter taget på et NATO-ministermøde i 1979, og den er jo – heldigvis vil jeg sige – bekræftet nu igen forleden, men først i 1983 skal opstillingen påbegyndes.

Det er væsentligt heroverfor at fremhæve – hvad også udenrigsministeren gjorde – at allerede i dag har Sovjet opstillet moderne taktiske atomvåben i et antal, der overstiger de 572, og at man hver femte dag opstiller en ny SS-20 raket med tre sprænghoveder. Det vil sige, at det, vi diskuterer muligheden af at begynde opstillingen af i 1983, er et antal, som er mindre end det, der i dette øjeblik findes i Warszawapagtens regie, og med den

hastighed i opbygningen, som vi er vidne til i Warszawapagten, vil det i hvert fald være særdeles fejlagtigt at tale om, at NATO-beslutningen er udtryk for ny oprustning.

På samme måde som det væsentligste problem i debatten om Norden som atomvåbenfri zone er fjernelse af sovjetiske atomvåben i Østersøen og på Kolahalvøen, er forudsætningen for at undgå yderligere atomvåben i Europa, at Sovjet indstiller sin hasteopbygning i Østeuropa.

Det er klart, at NATO-beslutningen ikke skal gennemføres for vores fornøjelses skyld, men alene for at gøre NATO tilstrækkeligt troværdig. Vi må også håbe, at beslutningen kan danne basis for forhandlinger mellem stormagterne med henblik på reelle aftaler om afspænding, for disse aftaler om afspænding må vi naturligvis alle være interesseret i. Men hovedspørgsmålet er: hvilke midler tages der i anvendelse? Når man f. eks. ser på den stærkt voksende sovjetiske aktivitet i farvandet omkring vort eget samfund, er der ikke grundlag for megen optimisme.

Budskabet fra fredsdemonstranterne burde derfor først og fremmest have adresse til Sovjet, men det fremgår jo klart af hr. Steen Folkes tale her i dag, at det har det ikke. Sovjet bliver taget med i en parentes for en ordens skyld og som en slags kosmetik, men dybest set ligger det ikke i hr. Steen Folkes betragtninger.

Man er også tilbøjelig til at glemme i diskussionen om fredsbevægelser, at NATO i virkeligheden er den største og indtil dato mest fredsbevarende organisation, vi har haft. Det er klart, at de fredsdemonstrationer, som i denne tid finder sted i en række vestlige hovedstæder, må påkalde alle politikeres opmærksomhed. Der er for os ingen tvivl om, hvor inspirationen til disse demonstrationer kommer fra, men det er naturligvis lige så klart – og her er et enkelt punkt, hvor jeg kan være enig med hr. Steen Folke – at ikke alle, der deltager i fredsdemonstrationer, er kommunister eller medlemmer af hr. Steen Folkes parti. Den omstændighed, at sammensætningen er, som den er, fortæller til gengæld noget om, at informationsniveauet med hensyn til udviklingen i denne verden er for lavt, og at de politiske partier, der her i landet bakker NATO op – og det gælder i øvrigt også politikere i den øvrige del af den vestlige verden – har en stor forpligtelse med

[Palle Simonsen]

hensyn til at give en mere grundig og ærlig orientering om de faktiske forhold.

Vi var nogle stykker her fra folketinget, som for nylig havde lejlighed til at diskutere disse problemer i NATO-parlamentarikerforsamlingen, og det fremgik klart af drøftelserne dér, at det er et fælles problem at få forklaret befolkningen tilstrækkelig tydeligt, hvad NATO er, hvad NATO står for, og hvilke mål NATO har opfyldt indtil dette øjeblik.

Når vi taler om frygt – og vi har naturligvis alle frygt for atomvåbnene – var det måske en fordel, hvis der også i debatten blev givet udtryk for en frygt for, hvad Sovjet foretager sig, og for, at det, det drejer sig om, er at bevare demokratiet og dette demokratis frihed.

Denne verdens problemer klares ikke gennem pacifisme, men der er brug for en meget realistisk holdning, byggende på ønsket om at nå frem til reelle afspændingsresultater, vel vidende, at disse resultater alene kan opnås, hvis vi i NATO-alliancen er tilstrækkelig parate til at vise ikke blot den fornødne militære styrke, men i endnu højere grad politisk styrke.

For mig at se er det afgørende for NATOs fremtid, at vi netop dokumenterer den politiske vilje til at efterleve beslutninger, som kan vise enighed og solidaritet, som igen kan være baggrunden for at opnå konkrete afspændingsresultater, og det vil i dette tilfælde sige, at det, som NATO har som en primær målsætning i dette øjeblik, er at efterleve såvel ånd som bogstav i NATO-beslutningen fra 1979.

Arentoft (FP):

Det er et meget alvorligt emne, vi debatterer i dag, og et emne, der angår os alle. Det vedrører perspektiverne for en atomkrig, der vil få alle tidligere ulykkelige hændelser i verden som pesten i middelalderen, jordskælv, oversvømmelser og krige – selv anden verdenskrig, hvorunder der blev dræbt over 40 millioner mennesker – til at blegne. Det uhyggelige og alvorlige er, at alle mennesker er imod krig, og alle ved, at krig ikke løser problemerne – tværtimod. I samme åndedrag kan det siges, at det, der reelt ligger i os alle, er frygt. Vi er alle bange og med rette. En

atomkrig vil betyde udseelse af langt det meste liv på Jorden.

Men hvordan forhindrer vi så, at en stor-krig, som vi alle er bange for og frygter, bryder ud? Her er det, meningene brydes. Nogle mener, at alt militærvæsen bør afskaffes, og andre mener, at kan vi få traktater om våbenreduktioner og våbenbegrænsninger, baseret på en vis balance mellem de to store militæralliancer, Warszawapagten og NATO, vil meget være vundet.

Jeg er i princippet enig i begge synspunkter, og det lyder naturligvis paradoksalt. Jeg er principielt enig i synspunktet, at alt militær bør afskaffes, men tanken derom er desværre urealistisk, og derfor kan den kun betragtes som ønsketænkning. Den eneste vej er derfor aftaler om våbenreduktioner og våbenbegrænsninger, men de kan kun finde sted, såfremt der er balance også med hensyn til de konventionelle våben mellem de parter, der skal indgå sådanne aftaler.

Desværre er fred ikke uden omkostninger, og man må også konstatere, at jo længere tid vi har undgået krig og haft fred, jo flere argumenter er der at fremføre for dem, der modsætter sig bevillinger til et balanceret forsvar.

Lad os lige se, hvilke magtfaktorer der kan komme på tale i vort område i dag. Efter min mening er det Warszawapagten, NATO og Kina, og især sidstnævnte tror jeg er en væsentlig fredsbevarende faktor. Hvis jeg sad i Moskva og tænkte på at begynde en krig mod Europa – og dermed NATO og USA – med Kina mod øst, kunne jeg risikere at få to fronter, og så ville jeg tænke mig om mange gange og formentlig lade være, fordi risiciene var for store i forhold til, hvad jeg troede jeg kunne opnå.

Derfor er jeg af den opfattelse, at så længe magtfordelingen i verden er, som den er, vil chancerne for en krig i Europa mellem Warszawapagten og NATO være meget lille. I den forbindelse kan jeg også stille det spørgsmål, i hvor høj grad Sovjetunionen kan stole på sine satellitstater som f. eks. Ungarn, Tjecoslovakiet og Polen.

Når talen er om atomvåben, vil jeg gerne, for at vi alle ved, hvad det er, vi taler om, lige nævne de tre former for atomvåben, der reelt er tale om.

Der er først tale om de strategiske atomvåben, dvs. de interkontinentale atomvåbenfø-

[Arentoft]

rende missiler, der kan afskydes fra Sovjetunionen tværs over polbassinets og ramme mål i USA, eller som kan afskydes fra USA og ramme mål i Sovjetunionen den modsatte vej; på det område er der en vis form for balance.

Den anden er mellemdistanceraketterne, TNF-våbnene, som udenrigsministeren har omtalt i detaljer. NATO har ikke tilsvarende raketter i dag, og dengang Sovjetunionen fik dem, blev der forsøgt indledt forhandlinger med Sovjet om en begrænsning, men der var ingen interesse derfor fra Sovjets side. Derfor blev det besluttet på et møde den 12. december 1979 mellem NATOs udenrigs- og forsvarsministre, at der fra 1983 skal placeres 100 Pershing II-missiler og 464 cruise-missiler i Europa hver med ét sprænghoved i modsætning til SS-20erne, der har hver tre. Denne beslutning blev af skelsættende betydning, idet Sovjetunionen nu pludselig var interesseret i forhandlinger, og disse indledes, som det er sagt før, den 30. november i år.

Den tredje er de taktiske atomvåben, som kan benyttes i alle lokale områder og fremføres med raketter, med kanonafskudte granater eller med fly. Det er disse, der argumenteres meget imod fra mange sider, idet man frygter, at benyttelse af taktiske atomvåben kan medføre en eskalering.

Hvad enten man kan lide det eller ej, er den eneste vej i dagens verden til at få våbenkontrollforhandlinger i gang den, at der er balance mellem de to store militæralliancer Warszawapagten og NATO, men det vigtigste er dog, at balancepunktet sættes ned, og det kan sættes nøjagtigt så langt ned, som Sovjetunionen vil gå med til. Det sagde udenrigsministeren med andre ord, men jeg vil gerne gentage det: balancepunktet kan sættes nøjagtigt så langt ned, som Sovjetunionen vil gå med til.

I dag ser vi et væld af fredsbevægelser og et stort antal kæmpedemonstrationer i Europas hovedstæder. Også herhjemme finder noget lignende sted, og det, der først og fremmest præger disse fredsbevægelser og fredsdemonstrationer, er frygten, men desværre er de også præget af en kritik ensidigt rettet mod USA og NATO. Det er da forståeligt, at alle mennesker vil fred, og at mange derfor deltager i fredsmarcher og fredsdemonstrationer af rent idealistiske grunde.

Men desværre er der på grund af manglende information om de faktiske forhold en meget stor del af deltagerne, der blot lader sig rive med uden at vide, at de i virkeligheden er med til at modarbejde våben- og nedrustningsforhandlinger ved at give Sovjetunionen og Warszawapagten en form for moralsk støtte, som udnyttes i propagandaen i aller-, allerhøjeste grad, og det kan underbygges med oplysningerne om, at fredsbevægelserne i høj grad modtager økonomisk støtte fra østmagterne.

Det er også ret typisk, at al kritik rettes mod USA, fordi man regner med, at den bliver hørt dér, hvorimod man er klar over, at noget tilsvarende over for Sovjetunionen er frugtesløst. Der må skabes større åbenhed og gives mere information om forholdet mellem Warszawapagten og NATO og herunder også om såvel atomvåben som atomkraft til fredelige formål; disse to ting blandes ofte sammen.

»Norden som atomfri zone«, siger mange, men de fleste mener nok i virkeligheden »Norden som atomvåbenfri zone«. Det er desværre efter fremskridtspartiets mening ønsketænkning. Vi kan ikke i Norden eller i Danmark hygge os i smug, og vi kan heller ikke, som det er sagt af et par ordførere, forhandle på tomandshånd med Sovjet som medlemmer af alliancen. Det blev understreget af udenrigsministeren, hvad jeg var meget glad for, og det vil jeg gerne benytte lejligheden til at sige tak for.

Målet må være, at atomvåben i enhver form globalt vedtages forbudt og destrueres, og det samme skal gælde bakteriologiske og kemiske krigsvåben, som efter min mening er langt mere farlige og uhyggelige.

Der kan og skal gøres virkelig meget for at informere befolkningen sagligt og ufarvet, og her hviler der et tungt ansvar på medierne her i landet, især på Danmarks Radio og TV. Jeg skal derfor på mit partis, fremskridtspartiets, vegne tillade mig at fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget konstaterer,

at der på grund af manglende saglig og neutral information til den danske befolkning på det atomare område – såvel til fredelig udnyttelse som forsvarsmæssigt balance-skabende – hersker stor uklarhed og usikkerhed, og

[Arentoft]

at der påhviler Danmarks Radio/TV en stor opgave med at afbøde denne alvorlige misinformation af befolkningen.

Tinget går derefter over til næste sag på dagsordenen.«

Første næstformand (Enggaard):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår ligeledes i forhandlingen.

Gert Petersen (SF):

For nylig kom den amerikanske præsident Reagan til at sige, at han godt kunne forestille sig en atomkrig, uden at supermagterne blev nødt til at trykke på deres strategiske knapper. Bagefter gav Reagan nærmest russernes afdeling for misinformation skylden for denne udtalelse, og det fik herhjemme dagbladet Information til i en leder at antyde, at Reagan måske er sovjetisk agent i Amerikas Forenede Staters regering. Men det skal jeg hermed afkræfte, for allerede i 1979 skrev USAs stabschefer i deres årlige oversigt – på engelsk – »Military Posture« følgende:

»... i det tilfælde, at aggressionen ikke kan bremses med konventionelle midler, råder teatrets ...« – det er sådan et generalsudtryk; de mener det europæiske områdes – »... nukleare styrker over tilstrækkelig kapacitet til at udkæmpe slaget og har mulighed ...« – det engelske ord er opportunity – »... for at afslutte konflikten, uden at det kommer til strategisk kernevåbenkrig.«

Det skal oversættes. Det betyder på dansk: NATOs europæiske atomstyrker er stærke nok til at kæmpe alene, og de har en vis mulighed for at afslutte krigen, inden det kommer dertil, at Sovjet og USA skyder direkte på hinanden med deres atomrakter.

Reagan sagde altså ikke noget nyt, men denne gang var der en vågen europæisk journalist fra en af de aviser, som mange i salen her åbenbart ikke kan lide, nemlig Frankfurter Rundschau i Vesttyskland, som forstod at tolke den kode, hvori man udtrykker sig.

Teorien om en sådan atomkrig, der begrænses til Europa, er efter min opfattelse sandsynligvis forkert. Jeg har svært ved at forestille mig, at de beslutningstagere, som er gale nok til at slippe atomkrigen løs, straks bagefter skulle blive i stand til at handle køligt og rationelt og inddæmme den. For mig

er det mest sandsynligt, at den krigsførende part, der først kommer i klemme, omgående vil udvide krigen for at komme ud af klemmen.

Men for den politiske ageren, den politiske optræden i dag omkring oprustningen, strategien, krigsforberedelserne osv. er selve denne tro på, denne teori om, at en atomkrig kan begrænses, både afgørende og farlig, for så er atomkrigen jo ikke mere så farlig for de magter, der for alvor selv råder over atomvåben. De bliver jo ikke, eller næsten ikke, ramt. Dermed øges faren for krig, og den, der tror, at atomkrigen kan begrænses til Europa, vil naturligvis især satse strategi og oprustning på en europæisk krig. Atomoprustningen bliver så mere og mere koncentreret i og omkring Europa, og teorien får en slags selvpfyldende effekt. Jeg tror, at fornemmelsen af dette er den dybeste årsag til den voksende modstand i Europas befolkninger mod atomoprustningen.

Man skulle ellers tro, at Europa for længst havde vænnet sig til rollen som gidsel. I december 1957 besluttede NATO at udstationere mellemdistanceraketter i Tyrkiet, Italien og England, rettet ind mod mål i Østeuropa og Sovjets vestlige områder. I 1959–61 gjorde Sovjet gengæld ved at opstille 700–800 SS-4- og SS-5-raketter, der sigtede på mål i Vesteuropa. Dengang blev der altså faktisk gjort anstalter til at lokalisere en atomkrig til vores verdensdel, men i løbet af 1960erne kom de langtrækkende, interkontinentale raketter for alvor ind i billedet, og omkring 1970 stod det klart, at en atomkrig uundgåeligt indebar gensidige angreb på supermagternes bagland.

Derfor er den fornyede interesse, som er kommet til udtryk fra amerikansk side for en begrænset atomkrig i Europa, mere uheldsvanger end tidligere. Den forudsætter en helt specifik styring af oprustningen, og denne specifikke styring har USA og NATO besluttet sig for.

I begyndelsen af 1960erne fjernede NATO de landbaserede mellemdistanceraketter fra Vesteuropa – der blev kun britiske og franske Polariseraketter tilbage – selv om Sovjet stadig havde sine 700–800 SS-4- og SS-5-raketter. Hvorfor gjorde NATO det? Sikken en ubalance! Nej, slet ikke, men man var blevet i stand til at anbringe sine raketter på atomdrevne u-både, som er langt mere usårlige end de landbaserede raketter. Nogle af

[Gert Petersen]

disse u-både blev tildelt NATO-chefen i Europa – vi ved for resten ikke, hvor mange det er, så det er såmænd ikke kun russerne, der holder deres tal hemmelige. Sammen med NATOs flyvestyrker i det såkaldte fremskudte system – på engelsk: Forward Based System – skulle de nu fungere som Vestens svar på SS-4- og SS-5-raketterne.

Omkring 1970 begyndte USA at udskifte sine u-bådsbaserede Polarisraketter med Poseidonraketter, og hver Poseidonraket er udstyret med 10–14 individuelt styrbare atomsprængladninger. I midten af 1970'erne havde russerne lært sig den samme kunst, og i 1977 begyndte de så at udskifte deres SS-4 og SS-5 med en ny raket, nemlig SS-20, der dog kun har tre individuelt styrbare ladninger.

Jeg vil godt sige, at jeg tror ikke, Sovjets sikkerhed er forbedret en døjt gennem denne modernisering. Den er udtryk for en sejr for Sovjets eget militærindustrielle kompleks, som presser på for at få ganske det samme djævelskab som modparten uden hensyn til, at en sådan modernisering forringer det internationale klima, ganske som USAs moderniseringer gør det.

Men USA brugte denne særlige forringelse til at gøre et stort spring tilbage til teorien om den begrænsede atomkrig. Man benyttede chancen til at få genoprettet mellemstanceraketbatterierne i Vesteuropa, men denne gang bestykket med raketter af en helt ny type, som netop modsvarer teorien om en begrænset atomkrig, fordi disse nye raketter over afstande på fra 1.800 til 2.500 km kun har en fejlmargen på 40–50 m. De er 10 gange så præcise i deres nedslag som SS-20erne og uhørt velegnede som førsteslagsvåben rettet mod fjendens kommando- og administrationscentre, bombesiloer, affyringsramper osv.

Den ensidige amerikanske beslutning om alligevel at producere neutronbomber, der primært egner sig til en direkte indsats på slagmarken, forstærker indtrykket af den nye amerikanske strategi for begrænset atomkrig. Der er dog ingen, der regner med frontkrig i USA. At Washington har sådanne hensigter må være forklaringen på den døvhed, man har udvist over for de sovjetiske forhandlingstilbud først i oktober 1979 og senere moratórieforslaget for trekvart år siden. Havde man sagt ja dengang, kunne NATO have forhandlet på baggrund af henholdsvis i fast-

frossen tilstand 100 eller 160 SS-20-raketter. Nu hævdes der at være 250. Hvor højt skal tallet op, før NATO vil forhandle? Eller er NATO – og i hvert fald USA – mere interesseret i at få sine nye raketter opstillet end i at få bremset opstillingen af SS-20?

Det er på tide at få bremset denne galskab på begge sider, og det bliver mere og mere til et folkekrav, hvad demonstrationerne vidner om, ikke bare i Vest, men også i Øst. Et vidnesbyrd om det sidste finder vi i den rumænske præsident Ceausescus opfordring til Sovjet om ensidig tilbagetrækning af et større antal SS-20ere.

SF tilslutter sig helt og fuldt denne opfordring. Et sådant skridt vil være et brud med den onde spiral og lægge et effektivt pres på NATO for at få forhandlinger i gang om skrotning af de flest mulige raketter og andre atombomber både i Vest og i Øst.

Det er mit håb, at de folkelige bevægelser nu bliver så stærke, at regeringerne ikke kan sidde deres krav overhørig. For Danmarks vedkommende betyder det, at vi må støtte Hollands nej til udstationering og kræve omgørelse af decemberbeslutningen og realitetsforhandlinger indledt her og nu om reelle og hurtige nedskæringer af atomvåbnene på begge sider, selvfølgelig også af SS-20erne.

Men disse forhandlinger bør ikke overlades til supermagterne alene. På sikkerhedskonferencen i Madrid må Danmark støtte alle initiativer til brede forhandlinger om en europæisk nedrustning på det konventionelle og det atomare område, og naturligvis skal de tillidskabende foranstaltninger indgå heri.

Hvad de sidste angår, skal vi ikke bare vente på de andre, og vi behøver ikke at gøre det. Et klart dansk initiativ til forhandlinger om at gøre Norden til en varig og garanteret atomvåbenfri zone ville være en sådan tillidskabende foranstaltning, der for alvor kunne få positiv indflydelse på den farlige udvikling i Europa.

Lad mig sige til sidst, at europæerne vil ikke og bør ikke længere være gidsler. Den afgørende ledetråd for dansk udenrigspolitik bør være at bidrage til, at vores verdensdel holder op med at spille rollen som gidsel i supermagternes spil, men det forudsætter frigørelse fra blokdisciplinen, det forudsætter selvstændige danske afspændingsinitiativer, og blandt dem bør et forhandlingsinitiativ

[Gert Petersen]

for at gøre Norden til en permanent atomvåbenfri zone have en høj prioritet.

Det er også på den baggrund, hr. Steen Folke på vegne af VS og SF har fremsat det dagsordensforslag, som jeg håber man vil vedtage i dag.

Stinus (RV):

Den amerikanske præsidents udtalelser om mulighederne for en atomkrig begrænset til Europa har gjort sit til at skabe aktualitet om denne debat, men jeg er i øvrigt enig med hr. Gert Petersen i, at der intet nyt er i det, præsident Reagan har sagt; han har blot, som det er blevet udtrykt, udtalt sig med en naiv åbenhjertighed. Og hvorfor skal vi nu falde over præsident Reagan på grund af denne udtalelse? Vi gør det nok, fordi vi nærer mistillid til Reagan på så mange andre områder, men allerede én af begrundelserne for præsident Carters beslutning om en ny atomstrategi var jo, at denne strategi kunne gøre en begrænset atomkrig mulig – og mulig at vinde. Det er derfor rigtigt, når den amerikanske forsvarsminister og talsmænd for det amerikanske udenrigsministerium kan forsvare Reagans udtalelser med, at de ikke udtrykker nogen ændring i amerikansk udenrigspolitik.

Den tidligere svenske nedrustningsminister Alva Myrdal skrev i en artikel i bladet »Fred og Frihed«, her citeret fra dagbladet Information den 29. april i år:

» – på ét punkt er de to store enige. Bestræbelsen på at flytte skuepladsen for tænkelige krigeriske opgør sig imellem til Europa og dermed beskytte deres egne territorier mod ødelæggelse og deres egne folk imod at forbløde.«

Det er jo det, præsident Reagan har udtrykt med naiv åbenhjertighed, mens Bresnev politisk klogt har taget afstand fra tanken.

Udgangspunktet for dansk og europæisk politik bør være netop det, som Alva Myrdal her siger. Supermagterne lægger op til en strategi, som går ud på en »europæisering« af atomkrigen, og nu producerer de oven i købet våben specielt til brug i Europa.

Det er frygten for, at noget sådant skal ske, der er baggrunden for den voksende folkelige modstand mod atomvåbenoprustning i Europa. Det er denne folkelige modstand,

der kommer til udtryk i det, visse konservative politikere omtaler som »de såkaldte fredsbevægelser«.

Det radikale venstre opfatter fredsbevægelserne alvorligt, og vi glæder os over det, de er udtryk for: en voksende og politisk meget bred modstand mod oprustningsvanviddet i almindelighed og atomvåbenoprustningen i Europa i særdeleshed. Netop fordi vi i det radikale venstre ser meget positivt på fredsbevægelserne, vil vi gerne understrege vigtigheden af, at der tages afstand fra oprustning både i Øst og i Vest. Specielt de kommunistisk dominerede fredsorganisationer burde i højere grad koncentrere deres protester om oprustningen i Øst, hvor deres ord sikkert har mere vægt end f. eks. mine. Til gengæld har vi, der som udgangspunkt har Danmarks medlemskab af NATO, et særligt ansvar, når det drejer sig om at hindre en atomvåbenoprustning i Vesteuropa.

Præsident Reagans beslutning i begyndelsen af august om at gå videre med produktion og oplagring af neutronbomben understregede, at afspændings dage er forbi, men det vil vi ikke affinde os med, og det er netop det, fredsbevægelserne i Europa siger.

Det amerikanske udenrigsministerium har understreget, at produktion af neutronbomben er et indenrigsanliggende for den amerikanske regering, og at der ikke bliver tale om stationering uden for amerikansk område, men ingen benægter, at formålet med neutronbomben er at kunne standse et sovjetisk kampvognsangreb i Centraleuropa. Selv Berlingske Tidende måtte i en lederartikel den 11. august konstatere, at »det er mindre logisk, hvis neutronsprængladningerne forbliver i USA, for det er i Europa, der er brug for dem«. Det hed i øvrigt i samme lederartikel, at europæerne naturligvis har det afgørende ord om deres eventuelle placering i Europa.

Ja, dette er et europæisk anliggende, og europæiske lande, specielt lande, som er med i NATO, kan ikke være ligeglade hverken med neutronbomben eller med USAs atompolitik i det hele taget. Modstanden mod denne eller blot en kritik af den kan bringe allianceforholdet til USA i fare, siges det nu, og det er nok rigtigt set af den, som har oprustningsskylapperne på og tror, at en stadig mere vanvittig oprustning er vejen til fred.

[Stinus]

Vi, der tror på, at vejen til fred er en anden, er også bange for, at allianceforholdet mellem USA og Europa er i fare, men det skyldes USAs og NATOs atomvåbenpolitik, neutronbomben, planerne om placering i Europa af 572 nye mellemdistanceraketter og amerikanernes atomstrategi, som bl. a. præsident Reagan har beskrevet den. Atomoprustning af Europa er en del af den globale oprustning. Alle er tilsyneladende enige om, at denne oprustning er vanvid. Det fremgår bl. a. af den tilslutning, alle lande gav til slutdokumentet fra FN's ekstraordinære generalforsamling vedrørende nedrustning. Alligevel bidrager vi til oprustningen og dermed til vanviddet.

Her i landet er der netop indgået et forsvarsforlig, som i hvert fald ikke er udtryk for nedrustning. Men af større betydning end denne forøgelse, der nu skal finde sted af de danske militære udgifter, er NATO-beslutningen om stationering af 572 nye mellemdistanceraketter i Europa. Selv om ingen af raketterne skal placeres her i landet, har Danmark som medlem af NATO et klart medansvar for denne militære udvikling i Vesteuropa, og det radikale venstre er ikke tilfreds med Danmarks hidtidige rolle i denne sammenhæng.

Samtidig med at man går videre med planerne om stationering af nye mellemdistanceraketter, taler man om forhandling. Man taler om en begrænsning i antallet af raketter, og NATOs forsvarsministre taler oven i købet om en nulløsning. Når man ser på resultatet af de hjemlige nulløsningstanker, er der ingen baggrund for optimisme. Men før man forhandler om nedskæring eller en nulløsning, ønsker både USA og Sovjetunionen at være i en styrkeposition. Amerikanerne føler, at de ikke er det endnu, og russerne at de ikke vil være det, hvis NATO-raketprogrammet gennemføres. Resultatet er oprustning uden ende.

Og hvad skal vi med de nye atomraketter? Allerede i 1979 udtalte præsident Carter ifølge »World Military and Social Expenditures 1979« – jeg citerer:

»En eneste af vore relativt usårbare Poseidonundervandsbåde – mindre end to procent af vort totale atomvåbenarsenal . . . medbringer nok atomsprænghoveder til at ødelægge alle større og mellemstore byer i Sovjetuni-

onen. Vor afskrækningssevne er overvældende.«

Man skal også være opmærksom på, at de nye amerikanske mellemdistanceraketter vil kunne nå sovjetisk jord, medens de sovjetiske mellemdistanceraketter ikke kan nå frem til USA. Men man må også huske, at når der tales om manglende balance i Europa og det siges, at NATO har færre atomsprænglegemer end Sovjetunionen, så er det, fordi man »glemmer« at medregne USAs »egne« atomvåben i Europa. USA har overvægt, når det drejer sig om både taktiske og strategiske atomvåben.

Den 10. oktober i år bragte »New York Herald Tribune« en artikel af den tidligere amerikanske Moskva-ambassadør George F. Kennan. I artiklen gør Kennan sig til talsmand for, at alle atomvåben skal væk fra Europa, både de sovjetiske SS-20-raketter og de godt 6.000 taktiske atomvåben, som i dag findes i Vesttyskland. Kennan gør opmærksom på, at disse amerikanske atomvåben alligevel er forældede og nytteløse – det er jo netop argumentationen for, at de 572 nye raketter skal opstilles – og at det derfor ikke skulle være noget stort tab for USA at give afkald på disse våben.

Spørgsmålet er naturligvis, om Sovjetunionen vil acceptere et sådant forslag, som ville gøre hele Europa til et atomvåbenfrit område. Vi kender ikke svaret på spørgsmålet, men det bør stilles til Sovjetunionen – naturligvis under den forudsætning, at spørgsmålet er alvorligt ment fra vestlig side.

Det radikale venstre er enig med Kennan i, at spørgsmålet om kontrol med og nedskæring af antallet af atomvåben nu er et spørgsmål om den vestlige civilisations egentlige sikkerhed og overlevelse. Amerikanerne kan nok så meget tale om europæisk atomallergi. Vi er bange for den politik, USA og NATO er slået ind på, og der er grund til at være det. Folk er bange, og derfor har vi fået de mange bevægelser, som protesterer mod oprustningen, og som ønsker nedrustning og fred. Derfor er kravet om en atomvåbenfri zone i Norden opstået.

Inden for NATO-ledelsen er man også bange, men det er for den voksende folkelige modstand mod oprustningen, for den kan jo give problemer. Derfor skal der nu sættes ekstra ind på PR-området. Oprustningspolitikken skal gøres populær. NATOs generalse-

[Stinus]

kreter oplyste efter forsvarsministermødet i Skotland, at NATO-forsvarsministrene havde givet tilslutning til et nyt, stærkt PR-fremstød i medlemslandene, og han kritiserede de lande, som ikke allerede havde foretaget sådanne PR-fremstød. Kan forsvarsministeren oplyse nærmere om, hvor Danmark står i denne sammenhæng? Hvilke tiltag kan vi nu forvente her i landet, som skal forsøge at gøre NATOs atompolitik populær?

Spørgsmålet om Norden som en atomvåbenfri zone er kommet stærkt ind i debatten, og det er kommet for at blive. Det kan ikke affærdiges med, at Norden faktisk er en atomvåbenfri zone. Kravet om Norden som en atomvåbenfri zone er et krav om traktatmæssigt at fastslå, at Norden er fri for atomvåben både i fredstid og i en krigssituation. Den atomvåbenfri status skal garanteres af stormagterne, som ikke alene skal garantere mod angreb, men også mod overflyvning af alt fra fly til ballistiske raketter. Der er en sammenhæng mellem Norden som en atomvåbenfri zone og NATO-planerne om stationering af krydsermissiler i Europa. Vil der overhovedet være realiteter i at drøfte Norden som atomvåbenfri zone, når krydsermissilerne er bragt i stilling? Krydsermissiler på vej fra England mod mål i Sovjetunionen vil kunne krydse det nordiske luftrum helt ned til 50 m over jordoverfladen. Vi ved, at Norge i øjeblikket kortlægges med henblik på dataprogrammering af krydsermissiler, og noget tilsvarende gælder sikkert for Danmarks vedkommende, selv om vore »bjerge« næppe frembyder store problemer for krydsermissiler på vej mod målet. Krydsermissiler placeret i England kan meget vel gøre al snak om Norden som atomvåbenfri zone meningsløs. Det er en grund mere til at modarbejde planer om stationering af krydsermissiler.

Men snakken om en atomvåbenfri zone er ikke meningsløs, og faktisk har Danmark sammen med FN's øvrige medlemslande forpligtet sig til at arbejde for atomvåbenfri zoner. Det har vi gjort i FN ved at acceptere slutdokumentet fra FN's ekstraordinære generalforsamling om nedrustning i 1978. I dette dokument's handlingsprogram hedder det:

»Oprettelse af kernevåbenfri zoner . . . udgør en betydningsfuld nedrustningsforanstaltning.«

Op videre:

»Processen til oprettelse af sådanne zoner i forskellige dele af verden bør opmuntres med det endelige mål at nå frem til en verden, der er fuldstændig fri for nukleare våben.«

Jeg har tidligere haft lejlighed til at diskutere med udenrigsministeren om vor efterlevn af det, vi stemmer for i FN. Jeg mener, det er vigtigt, at vi efterlever det, vi stemmer for, og omvendt kun stemmer for det, vi har til hensigt at efterleve.

Efter slutdokumentet er vi forpligtet til at arbejde for oprettelse af atomvåbenfri zoner, og Norden som en sådan må være det mest nærliggende for os.

Det er godt, at spørgsmålet nu er sat på dagsordenen i den offentlige debat. Det radikale venstre vil gøre sit til, at det bliver der, men jeg vil i dag spørge udenrigsministeren, om Danmark overhovedet vil kunne være med i en sådan zone. Vil Danmark kunne sige nej til at modtage NATO-atomvåben i henhold til den atomstrategi, som blev fastlagt på NATO-ministerrådsmødet i december 1957? Udenrigsministerens svar vil være af stor interesse for den videre debat.

Norden som atomvåbenfri zone gennemføres ikke fra den ene dag til den næste, men diskussionen om spørgsmålet muliggør måske fælles nordiske initiativer på andre nedrustningsområder. Det er ligegyldigt, om der er atomvåben nok til at udrydde menneskeheden 3, 7 eller endnu flere gange. Alene det, at man kan diskutere dette, viser vanviddet. SIPRI oplyser, at de eksisterende strategiske og taktiske atomvåben har sprængladninger, der svarer til mindst 1 million Hiroshimabomber. Det illustrerer også vanviddet.

Efter de grundlæggende principper i Nürnberg- og Tokyoprocesserne efter anden verdenskrig må brug af atomvåben betragtes som krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden både på grund af de direkte virkninger på alt levende og på grund af virkningerne på omgivelser, miljø og samfundsstruktur. Sådan siger den tidligere norske havretsminister Jens Evensen, og vi er enige med ham.

Vi befinder os nu i FN's andet nedrustningstiår. Det første tiår sluttede som en total fiasko, det andet er startet med en oprustning uden sidestykke, og dette til trods for at alle FN's medlemslande i 1978 tilsluttede sig slutdokumentet fra FN's særlige nedrust-

[Stinus]

ningsgeneralforsamling, hvor der tales om særlige foranstaltninger med henblik på at standse og vende rustningskapløbet.

Det radikale venstre opfordrer den danske regering til at gøre Danmark til et foregangsland på nedrustningsområdet og til, sammen med de andre nordiske lande, at tage initiativer, som kan være med til at vende rustningskapløbet.

Arne Melchior (CD):

CD er ikke meget for at uddele ris til udenrigsministeren, dels fordi vi anser ham for at være en nobel og dygtig mand, dels fordi vi er i den situation, at vi er enige med ham og regeringen i langt de fleste punkter inden for det udenrigspolitiske og sikkerhedspolitiske aspekt. Vi vil altså meget hellere give ham ros, og det skal også hermed være gjort.

Men han har i og for sig allerede fået en fortrinlig ros, bedre end den, jeg kan give ham, ved at ordføreren for forespørgerne, hr. Steen Folke, benævnedes hans tale i dag som bl. a. skuffende og grotesk. Jeg opfattede det som en ros. Jeg optog de ord fra hr. Steen Folke med største tilfredshed, og jeg beder ikke udenrigsministeren bekræfte, men tillader mig bare at gå ud fra, at han har opfattet det på ganske samme vis.

Hr. Steen Folke talte så om demonstrationer i den forgangne weekend. Jeg fik ikke i farten noteret tallene nøjagtigt, men jeg er da godt klar over, at der var 250.000 ét sted, og at der også var noget med 50.000 i Paris. Det er da kun fair og reelt, at man også tager de lidt mindre tal med, for mig kan det i hvert fald ikke imponere, at der i den franske hovedstad kan mobiliseres 50.000 mennesker til sådan en søndagsoplevelse. De andre tal er heller ikke særlig imponerende, og det er de ikke af flere årsager. For det første er det da naturligt, at mennesker er bekymrede. Jeg kender ikke nogen, der er ubekymret. Det er da også udmærket og positivt, at denne alvorlige bekymring giver sig udslag i, at man føler, at noget må der gøres, og så gør man altså noget af det, man synes man kan overkomme. Ingen kritik af det. At der så også ligger en slags korpsånd, en almindelig protest mod de styrende og et vist udflugtselement i den slags ture, noterer jeg bare for en fuldstændigheds skyld.

Men folk synes altså, at de må gøre noget, og så gør nogle det, som hr. Steen Folke sagde, med tyndslidte skosåler, altså med fødderne, og nogle – det har vi også fået et lille eksempel på her i dag – med struberne, med stemmebåndet. Al ære og respekt for det.

Jeg kunne ikke undlade at komme til at tænke på besættelsestidens historie i vort eget land. Hvordan var det, det gik til, at Holger Danske langsomt, langsomt, begyndte at vågne efter den 9. april? Jo, det var også skosåler og struber, det var algang og alsang, der prægede billedet, der prægede protesten, der prægede frygten og trangen til at gøre noget og markere sig i denne for landet så dramatiske og afgørende situation – i begyndelsen, og heldigvis kun i begyndelsen, for efterhånden vågnede Holger Danske jo noget mere, rejste sig op og indså, at uden krudt og kugler kunne man ikke møde voldsmænd. Det nytter ikke kun med sandaler og med feltråb, der skal også være en villighed til at sætte ind, selv om det kan gøre ondt, og selv om det kan koste liv. Som Nordahl Grieg har sagt: Kun det folk kan leve, hvis mennesker tør dø. Og den danske modstandsbevægelse gjorde på den danske nations vegne den nødvendige indsats, da det viste sig ikke at nytte bare at spadserere og at synge, så dejligt og så godt og så positivt dette ellers i sig selv er.

Men det er klart, at når man så i rygsækken til turen foruden rejsetøring også medtager ammunition, så er man ikke fredsvener mere, nej, så er man blevet koldkriger, fordi man vil møde krudt med krudt.

Jeg må sige det igen, og jeg vil tillade mig også fra dette sted at sige det på ny, hver eneste gang der bliver slynget »koldkriger« i hovedet på os andre, at vi er koldkrigere af én ganske bestemt grund, nemlig at vi afskyr den varme krig, og vi tror, at den kolde krig i høj grad er præventiv over for den varme krig. Den såkaldt kolde krig i 1950'erne endte som bekendt også uden at blive varm, i hvert fald på det globale plan, og jeg og mit parti nærer, som andre fredselkende partier i denne sal og i dette land, den største tillid til, at netop denne faste optræden, som nogle benævner som koldkrig, holder den varme krig på afstand.

David Gress har kaldt neutronbomben for fredsbomben, og det er klart, at det virker grotesk på nogle, for når man ligesom stiller

[Arne Melchior]

tingene på hovedet og anskuer dem fra en helt ny og overraskende vinkel, giver det et gib i nogle, som så bare siger: han er ikke rigtig klog. Men jeg er her enig med David Gress, netop ud fra den betragtning, at krig ikke undgås ved fravær og svaghed, men at krig muligvis og forhåbentlig kan undgås ved tilstedeværelse og styrke.

Og man taler hånligt om terrorbalancen. Hvem ønsker sig den? Men også her er der jo tale om en dobbelthed. Der er tale om terror og balance. Balance ønsker vi os vel alle sammen, men selvfølgelig vil vi gerne en fredsbalance og en kærlighedsbalance. Hvem vil ikke det? Men er der da nogle, der kunne tænke sig en terrorubalance? Hvem vil foretrække det, som har et hjem, børn, venner, naboer og genboer at tage hensyn til? Hvis vi kunne fjerne terroren og så finde balancen på et andet plan, er det i orden, men ved at vi på vor side fjerner vor del af terrorapparatet, er terroren og truslen om terrorens anvendelse sandelig ikke forsvundet, så er vi i en terrorubalance, og det er det, alle vi, som har vore og jeres liv kært, allermost må frygte.

Jeg vil gerne bringe et citat, og det er ikke mindst den radikale ordfører, der har fået mig til at vælge dette blandt andre muligheder, jeg havde forberedt. Det er fra Politiken søndag den 18. oktober, og det er en artikel, der findes under navn og foto af avisens chefredaktør, Herbert Pundik. Nu ved jeg godt, at Politiken ikke er en radikal avis i den forstand, men man tør nok sige, at den står det radikale parti nær – og omvendt; folketingsreferaterne tyder i hvert fald meget stærkt på det.

Chefredaktør Herbert Pundik er vist ikke kendt som nogen høg, men han skriver under overskriften »Vestlig selvrespekt« bl. a. følgende – jeg ville gerne have læst det hele, men dels tillader tiden det ikke, dels handler det i meget vid udstrækning om Mellemøstproblematikken; jeg vil imidlertid gerne anbefale både hr. Stinus og alle andre at læse artiklen selv. Jeg citerer:

»Vi roder rundt« – vi, det er Vesten – »kortsigtede og kortsluttede. Belastede af en dyb skyldfølelse over for andre kulturer og folkeslag, der medfører, at det opfattes som syndigt og umoralsk at gå i brechen for vore egne vitale interesser.«

»En af de få ting, vi liberale, syndsplagede vesterlændinge tilsyneladende ikke har dårlig samvittighed over, er, at de samfund, vi lever i, langsomt slides ned af vor ubeslutsomhed, modløshed og manglende tro på, at de er værd at slås for og bevare.

Man behøver ikke at optræde som selvmordskandidat for at bevare sin selvrespekt. Der må da eksistere en mulighed for både at være liberal og levedygtig.«

Og så slutter artiklen med følgende nye citat:

»Vi optræder efter det gamle russiske ord-sprog: alle lammene skal overleve, og alle ulve skal være mætte. Det duer ikke. Sådant optræder lemminger. Med dårligt resultat. Og hvad der er dårligt for lemminger, kan ikke være godt for mennesker.«

Jeg skal oplyse, hvis ikke alle har præsent, hvad en lemming er for noget, at ifølge Gyl-dendals leksikon er det en studs mus, som er vigtig føde for rovdyr og rovfugle. Jeg tror, at hvis vi optræder som disse lemminger, der vil have alle ulvene mætte og alle lammene til at overleve, risikerer vi at udsætte os selv og hinanden for at blive føde for rovdyr og rovfugle, og er der noget, vi sidst af alt vil være med til, et det at skabe den situation for vort land.

Jeg skal så meddele på min gruppes vegne, at vi ikke kan stemme for, eller rettere sagt, at vi stemmer imod de to foreslåede dagsordener. Vi stemmer imod forespørgernes af den grund, at vi er totalt uenige, som det turde være fremgået, og imod fremskridtspartiets bl. a. af den grund, at vi ikke fra folketingets side kan blande os i, hvordan Danmarks Radio, herunder også TV, optræder, så denne dagsorden må være et flop, der er blevet til, uden at gruppen rigtig har tænkt sig om.

Hvis jeg skulle foreslå en dagsorden, skulle det være noget i retning af, hvad Helmut Schmidt, den tyske kansler, gav udtryk for i efteråret 1979, da han sagde: så meget vi afskyr disse våben, kan vi ikke give afkald på midler, som vore potentielle fjender allerede besidder. Det giver mening, og det er den politik, vi bakker op om bag udenrigsministeren.

Poul H. Møller (KrF):

[Poul H. Møller]

Dagens forespørgsel er utvivlsomt fra SFs og VS' side lige så meget udsprunget af et ægte ønske om fred på vor jord, som når Sovjetunionen foreslår at kalde Østersøen for Fredens Hav, samtidig med at en stadig eskalering af flådeaktiviteter finder sted fra Warszawapagtens søstridskræfter, anført af seks atombevæbnede u-både af »Golf«-klassen. Vi er altså nogle, som ikke er helt trygge ved disse partiers andel i fredsinitiativer, bl. a. fordi vi synes, at de er ret så ensidige.

Hr. Steen Folkes indslag her i dag var ingen undtagelse. Hr. Steen Folke indledte med nærmest en passant at nævne de russiske SS-20 raketter, men så fik vi at vide, at det jo er USA, der er den store, stygge ulv, som fører an i atomvåbenkaprustningen osv., og så fik den hele armen, som vi har hørt det så tit fra den side.

Med hensyn til fredsdemonstrationer, fredsmarcher og fredsmøder synes grundlaget ofte at have svær slagside, når synspunktet er, at blot vi melder os ud af NATO og i øvrigt aftrapper det meste af vort forsvar, så har vi, Danmark, givet vort store fredsbidrag. Får vi tillige et kernevåbenfrit Norden, er vi nået så langt, at USAs og Sovjetunionens ledende mænd må falde hinanden grædende om halsen.

De meget store fredsdemonstrationer, som har fundet sted for nylig og i øvrigt jævnlige rundt omkring, bl. a. i de vesteuropæiske landes hovedstæder, med op til flere hundrede tusinde deltagere, må vi nok alle anerkende som et udtryk for et sandt ønske om fred, men de er desværre også ret ensidige i deres form, utvivlsomt ofte inspireret af socialister eller kommunister, eller hvad de nu kalder sig, der søger at lægge NATO for had. Sagen er jo den, at den ideologi, sådanne står for, absolut ikke er fredens, men revolutionens ideologi. Når Sovjetunionen som den første for en del år tilbage, altså før Kekkonenplanen kom frem, fremkom med forslaget om et atomvåbenfrit Norden, var det så af ren og skær fredsvilje? Man kan jo nok have sine tvivl. Selv om et sådant initiativ ville blive taget af Norden – og det ville ganske givet blive rost til skyerne i Pravda – så ville Sovjetunionen utvivlsomt registrere dette som en taktisk sejr og i en krigssituation kalkulere med dette i sin strategi.

Atomvåbenet er frygteligt, ja, alle krigsvåben er frygtelige. Der har i den senere tid

været megen debat om neutronbomben, som man har fundet særlig bestialsk. Jeg ved ikke, om et atomvåben, der foruden at dræbe mennesker også pulveriserer alle bygninger i en afstand af måske flere kilometer fra nedslagsstedet, er mere eller mindre humant end neutronbomben, som jo også dræber mennesker, men måske ikke vælter så mange huse. Nej, alle disse våben er frygtelige, og det er intet under, at millioner af mennesker i dag frygter en atomkrig. Derfor må og skal der gøres alt for at hindre en sådan krig, ja krig overhovedet.

Kristeligt folkeparti er et forsvarsforligsparti. Det er vi ikke for at opildne til krig, men tværtimod for at forhindre den. Vort medlemskab af NATO har nu i over 32 år medvirket til, at vi ikke har oplevet en ny 9. april. NATO's helt overordnede mål er så absolut at hindre krig.

Så er spørgsmålet, om f. eks. et atomvåbenfrit Norden kunne forhindre en krig. Det kan der være forskellige vurderinger af. Man siger jo, at vi allerede har et atomvåbenfrit Norden, men det er vel en sandhed med visse modifikationer. Vi ved, som det er sagt af flere ordførere her i dag, at fra Kolahalvøen, som vel i høj grad må høre med til de nordlige områder, peger disse trehovedede atomuhyrer, SS-20 raketterne, mod Norden og Europa i øvrigt, og det gør de hele vejen ned igennem Østeuropa til Sortehavet, og som nævnt er Østersøen også ganske godt forsynet med atomvåben.

Det er denne ensidighed, der gør, at man ikke kan have tiltro til fredstankerne fra Øst. Sovjet har igennem 40 år, måske endda længere, vist, at det koldt og nøgternt vurderer, hvorledes man bedst kan nå sine politiske mål, og hvis omkostningerne ikke findes urimelige, slår man til og blæser i øvrigt på alle konventioner, aftaler og traktater. Vi har sidst set det i 1979 ved invasionen i Afghanistan. Sovjet har kun respekt for magt, for styrke og for beslutsomhed – alt andet regnes for svaghed og kan derfor udnyttes.

Skal man kunne forhandle på lige fod med Sovjet, må der være magtbalance. Desværre er det sådan. Skal man kunne tvinge Sovjet til virkelige, seriøse fredsforhandlinger, må der være magt bag kravet om fred. Vi så det ved Cubakrisen og vil utvivlsomt komme til at se det igen.

[Poul H. Møller]

Alt dette er jo baggrunden for moderniseringen af Europas forsvar. Hvis ikke truslen fra de hundreder af SS-20 raketter bliver afværget af tilsvarende udsigt til krydsermissiler, så opmuntres Warszawapagten til at kaste sig ud i noget, som ikke kan styres. Invasionen i Afghanistan var nok fejlvurderet af Sovjet. Ikke alene det, at det synes at blive et nyt Vietnam, men også den voldsomme reaktion fra store dele af den vestlige verden og store dele af den øvrige verden, er nok kommet bag på dem. Men hverken Danmark eller dets NATO-allierede må fremover give Sovjet anledning til nye fejlvurderinger, og derfor må vi til enhver tid have et troværdigt forsvarsberedskab.

Skal dette oprustningsræs da fortsætte i det uendelige? Nej, bestemt nej. USA tilbød jo straks efter vedtagelsen af anskaffelsen af de 572 krydsermissiler og raketter, som først kan være opstillet her i Europa i 1983-84, at forhandle med Sovjet om en nedtrapning af disse våben, vel at mærke gensidigt. Sovjet sagde dengang nej, men når NATO står fast på sin beslutning om at imødegå faren fra SS-20 raketterne, hvad man jo gør og nylig har bekræftet på et NATO-forsvarsministermøde, så synes Sovjet at være til at tale med alligevel.

Derfor er der håb om et godt resultat af de forhandlinger, som i næste måned påbegyndes i Genève om våbenbegrænsningerne. Vi må håbe og ønske, at nye SALT-forhandlinger og fredsinitiativer i øvrigt kan standse dette vanvid. Et atomvåbenfrit Norden er først og fremmest et NATO-anliggende, men det er også et Warszawapagtanliggende. Fredsforhandlinger er af stor betydning for Øst-Vest-forholdet, men i ikke mindre grad for Nord-Syd-problematikken.

Jeg ser, at min tid er ved at udløbe. Jeg skal til sidst blot sige, at vi fra kristeligt folkepartis side ikke kan stemme for noget af de to fremsatte dagsordensforslag.

Ib Christensen (DR):

Truslen om en såkaldt begrænset kernevåbenkrig i Europa er jo den reelle baggrund for den stærkt voksende fredsbevægelse i disse år og måneder i de europæiske lande. Denne bevægelse kan ikke manes i jorden med beskyldninger for at gå fremmede landes ærinde, ej heller ignoreres med et fortsat

våbenkapløb til følge. Vort krav er, at Danmark sammen med de øvrige nordiske lande tager initiativ til etablering af en traktatfæstet, internationalt garanteret atomvåbenfri zone i Norden med tilgrænsende områder. Vi må sige klart fra over for supermagter, der i stigende grad kun synes at se militære løsninger på den globale krise. Få lande har bedre end de nordiske muligheder for at råbe verdensoffentligheden op og gå foran med et godt eksempel.

Da Sovjetunionens præsident i sommer ventilerede muligheden af at inddrage sovjetisk område i forbindelse med en traktatfæstelse af Norden som atomvåbenfri zone, var der højrepartier herhjemme, der end ikke ville acceptere en undersøgelse af den sovjetiske åbning. Heldigvis blev der ikke lyttet til disse røster, men det må på den anden side konstateres, at der ikke fra sovjetisk side er kommet nogen som helst konkretisering af åbningen, skønt de nordiske lande, ikke mindst Sverige, har udfoldet anstrengelser for at opnå en sådan.

Jeg vil gerne citere fra dagbladet Information fra den 14. september 1981, fra et interview med det svenske udenrigsministeriums direktør, Leif Leifland, der siger følgende:

»Sovjetunionen må præcisere Bresjnevs udspil og ikke blot kræve, at de nordiske lande siger ja til at lave en atomfri zone. I den sammenhæng sagde Leifland, at det »selvfølgelig spiller en stor rolle, at Norden er så tæt på måske verdens største kernevåbenkoncentration«.

Han understregede, at den store sovjetiske kernevåbenkoncentration nær de nordiske lande selvfølgelig skal vurderes i lyset af stormagtsbalancen, »men den er der og betyder selvfølgelig meget for vores holdning«.

Og videre citeres Leifland for at sige – og han har undersøgt i Moskva, hvad der ligger bag ved Bresjnevs åbning – følgende:

»Når Sovjetunionen har sagt A, må det også sige B. Vi kræver ikke en udførlig liste over, hvilke områder og våbentyper man er villig til at inddrage. Men vi må kræve uforpligtende uddybning af tankegangen bag. Vi må vide, om det drejer sig om våben i Østersøen eller på Kolahalvøen, og hvilken type våben.«

Det er ord, synes jeg, som er egnede til at gøre indtryk.

[Ib Christensen]

Der er altså fra de nordiske landes side foretaget sonderinger omkring Bresjnevs åbning, og det må skuffe, at man ikke fra sovjetisk hold har været villig til at konkretisere, hvad der ligger bag dette udspil. Men vi må ikke opgive vore anstrengelser.

Ingen strategi er mere farlig end den såkaldte dobbeltbeslutningsstrategi, hvor man som i NATO i december 1979 på den ene side i princippet beslutter sig for anskaffelse af 572 mellemdistanceraketter og på den anden side rækker hånden ud til Warszawapagten med tilbud om nedrustningsforhandlinger. Det er ikke på den måde, man skaber fred. Det, der bliver svaret, er helt tydeligt yderligere oprustning, også på den anden side.

Vi tror ikke i retsforbundet på ensidig dansk nedrustning, men vi tror på en fredsbevægelse, der klart vender sig imod oprustningsvanviddet, både i Øst og i Vest, og vi tror på, at alle muligheder for effektive, internationalt kontrollerede nedrustningstiltag bør prøves. Derfor hilser vi med glæde de Øst-Vest-forhandlinger om TNF, der i næste måned skal indledes, altså om taktiske kernevåbenstyrker. Vi håber, at disse forhandlinger lykkes, men vi insisterer ikke på en generel europæisk ordening vedrørende disse ting og vedrørende kernevåbenproblemet. Dermed adskiller vi os fra den holdning, socialdemokratiet, senest ved sin ordfører her i dag, har givet til kende, hvor man betragter en eventuel etablering af en kernevåbenfri zone i Norden som et led i en generel europæisk ordening. Det ville være ønskeligt, hvis det kunne lade sig gøre, men det er ikke fra vor side en forudsætning.

Faren for en kernevåbenkrig er så stor, og Nordens position er så udsat, at der må føres forhandlinger, selv om de er afgrænsede til det nordiske område med tilgrænsende områder, det vil sige Slesvig-Holsten, det vil sige Fredens Hav, Østersøen, og det vil sige Kola-halvøen. Selvfølgelig skal disse ting drøftes med vore alliancepartnere både i Europa og i Nordamerika, og selvfølgelig skal de drøftes med Warszawapagten, fordi pagtsystemet jo i givet fald skal garantere en sådan traktatfæstnet atomvåbenfri zone i Norden. Vi mener altså ikke i modsætning til regeringen og regeringspartiet, at disse ting skal være helt afhængige af en generel europæisk ord-

ning; ellers er jeg nemlig bange for, at vi ikke når ret langt.

Det dagsordensforslag, som er fremsat af SF og VS, er tiltalende, men efter vor opfattelse ikke præcist nok i den situation, der foreligger nu. Det, vi mener der er behov for at sige, også på baggrund af det, jeg citerede af, hvad den svenske udenrigsministerielle direktør har sagt, er, at der er behov for her og nu at fortælle Sovjetunionen, at nu er der altså brug for en konkretisering af denne åbning, hvis vi skal komme videre, og at der er behov for en understregning af gensidighedsforudsætningen for at nå skridt i retning af nedrustning. Jeg kan i den forbindelse henvise til, hvad præsident Ceausescu, Rumæniens præsident, har udtalt, som det også er citeret i dansk TV, hvor han jo med stort mod, må man sige, af en Warszawapagtstatschef at være, udtaler sig, som han gør, nemlig mod kernevåben både i Øst og i Vest.

Kerneåbenoprustningen og planerne om neutronbomben er Vestens svar på den store sovjetiske overlegenhed på næsten alle de konventionelle områder. Der er så at sige sket en teknologisering, og man har altså vurderet, at det teknisk, økonomisk og politisk var overkommeligt og gennemførligt at svare på den sovjetiske overmagt på de konventionelle områder med dette. Men svaret fra Sovjetunionens side har jo været en øget kernevåbenoprustning og denne massive stationering af SS-20 raketter, som allerede har været nævnt her i debatten. Derfor ser vi altså en yderligere optrapning som svar på, hvad Vesten har ment at måtte foretage sig.

Det er efter vores opfattelse derfor forkert ensidigt at placere ansvaret for rustningsgal-skaben hos Øst eller Vest. Jeg mener, der i udenrigsministerens redegørelse er en klar tendens til at placere ansvaret meget ensidigt hos Vesten, og det er efter vores opfattelse forkert. Der er et frygteligt, centnertungt ansvar på begge sider.

I den forbindelse vil jeg gerne henvise til de udtalelser, som præsident Reagan forleden kom med, og som jeg bad udenrigsministeren om den danske regerings vurdering af. Jeg har netop modtaget udenrigsministerens svar, og jeg må sige, at det svar, udenrigsministeren giver, stort set kun er et citat af det dementi, præsident Reagan selv har udsendt efter den furor og den frygt og opsigt, hans udtalelser vakte i Vesteuropa.

[Ib Christensen]

Jeg må sige, at dette dementi fra præsident Reagans side ikke er betryggende. Han betoner i sit svar, at USA's politik som hidtil går ud på fleksibel imødegåelse, opretholdelse af en sikker militær evne til at afskrække såvel konventionel som nuklear magtanvendelse fra Warszawapagtens side på det lavest mulige niveau. Nøgleordene er sådan set »på det lavest mulige niveau«, og derved understreger han det afskrækkende i, at det overhovedet kommer til en væbnet konfrontation.

Men det, der er spørgsmålet, er: hvis det kommer dertil, hvis det virkelig ulykkelige og frygtelige skulle ske – hvad så? Der er der altså ikke noget klart svar og heller ikke nogen henvisning til eller noget dementi af den plan 59, som blev lanceret under Carterregeringen. Det er, synes jeg, meget urovækkende. Derfor er jeg heller ikke tilfreds med, at udenrigsministeren stiller sig tilfreds med dette såkaldte dementi. Der er altså foruroligende faktorer, både hvad angår præsident Bresjnev med hans invasion i Afghanistan og andet, og hvad angår præsident Reagan med hans seneste udtalelser, og der er derfor brug for besindighed i alle aspekter.

På baggrund af det, jeg her har sagt, vil jeg tillade mig til sidst at fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget fastslår, at atomvåben ikke må stationeres i Danmark i fremtid, opfordrer tinget regeringen til at arbejde for en traktatfæstnet, internationalt garanteret atomvåbenfri zone, omfattende Danmark, Norge, Sverige, Finland med tilgrænsende land- og havområder.

Tinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

Fjerde næstformand (Ebba Strange):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette dagsordensforslag indgår i forhandlingen.

Hanne Engberg (SF):

Jeg vil gerne knytte an til en enkelt bemærkning, som jeg mener undslap den socialdemokratiske ordfører heroppefra, og i den anledning stille et spørgsmål til ham og til udenrigsministeren.

Citeret efter hukkommelsen sagde hr. Lasse Budtz, at der i den senere tid har vist sig en vis uenighed mellem USA og Europa om

taktiske og strategiske hensyn. I den anledning vil jeg godt spørge, hvad det er for en uenighed. Jeg vil spørge, om man her tænker på det, som efter min og andres mening egentlig er en nok så vigtig årsag til den oprustning, vi fra begge hold ser i øjeblikket, en årsag, som ikke har været omtalt her i dag, og som jeg synes skal nævnes og gerne også debatteres.

Når vi ser den meroprustning i Europa, som finder sted, er det efter min og andres mening ikke først og fremmest et spørgsmål om at få en terrorbalance op på et højere plan i Europa. Den var og er daglig på et plan, som er i stand til at afskrække hvem som helst fra at gå i gang med en krig i Europa; det tror jeg egentlig der er stor enighed om herinde.

Hvor er da gnisten eller årsagen, som kan gøre, at et sådant ragnarok udvikles pludseligt, uden at nogen egentlig vil det? Jeg mener, at der er meget, der taler for, at hvis sådan noget sker, så opstår gnisten et andet sted end i Europa. Så opstår den i et slagsmål eller et kapløb om de ressourcer i den tredje verden, som er helt pinende nødvendige, i hvert fald for den vestlige verden, hvis det økonomiske system og det militære system, vi lever under, skal fortsætte. Derfor har vi i de sidste par år set nye strategiske hensyn, som drejer sig om, at Vesten, først og fremmest USA, skal være i stand til at forsvare disse ressourcer militært på en måde, vi ikke så bare for nogle år siden. Jeg tænker på hele spændingen i Mellemøsten, men der er også andre steder i verden, hvor den spænding findes: i det sydlige Afrika, i det mellemste Afrika, i Sydamerika, i det fjerne Asien osv.

Vi har jo set inden for de sidste par år, at især USA har dannet brigader eller styrker eller forstærkningstropper til at sætte pludseligt ind, hvis disse interesser bliver truet. Vi har set, at oprustningen i Europa også skyldes, at USA har følt sig forpligtet til at sende flere tropper og styrker i det hele taget til andre steder i verden. Derved er der kommet en slags vakuum i Europa, og derfor skal europæerne selv opruste stærkere. Truslen er jo, at en sådan konflikt i et tredjeland pludselig breder sig til Europa.

Jeg vil ud fra denne analyse spørge de to herrer – også gerne andre, hvis de vil deltage i denne for mig betydelig mere interessante

[Hanne Engberg]

debat, end om det er Vest eller Øst, som med et eller flere våben pludselig tiltager sig en magt, de ikke havde før – om det er denne form for uenighed, jeg har sporet i debatten mellem USA og Europa, og som den danske regering tager afstand fra på den måde, at man tager afstand fra, hvorledes USA opfører sig i disse tilfælde. Når vi hører Vesten tale om ressourcerne som »vores«, om olien som »vores«, som det er fuldstændig rimeligt og retfærdigt at vi skal forsvare og have som vores ejendom, så er det en fantastisk frækhed i forhold til de to tredjedele af verden, som har så hårdt brug for disse ressourcer.

Derfor lyder mit spørgsmål: vil regeringen acceptere eller ligefrem positivt kaste sig ud i udtalelser om, at hvis afspændingen skal fremmes, så er det en anden form for omgang med vores ressourcer, en anden form for svar i denne Nord-Syd-samtale, der har fundet sted de sidste par år, som er på sin plads? Jeg forventer et eller andet svar om, at det er også vigtigt, kære ven, det kan vi godt se, og det sørger vi skam for. Men at det er sat direkte ind i sammenhængen med oprustning, har jeg ikke set er sket på nogen særlig dristig eller konstruktiv måde, for det vil jo også sige en direkte afstandtagen fra, at militære midler er den måde, vi forsvarer vor verden, for slet ikke at sige fortsætter vor verden på. Jeg vil altså meget gerne have svar på dette spørgsmål.

Margrete Auken (SF):

Jeg har et par spørgsmål eller et enkelt spørgsmål eller en forundring at bringe frem. Det har ikke noget med højre side af salen at gøre. Det har været temmelig forrygende at overvære, hvad der blev sagt derfra. Man må nogenlunde konkludere, at her gælder det om at begrænse forrykte menneskers magt mest muligt. Jeg kunne dog notere mig, at hvis kristeligt folkeparti kom til magten, kunne vi måske opleve det samme her, som er sket hos den store ven vestpå, hvor man har kaldt en af de allerværste atom-u-både for »Corpus Christi«. Det siger noget om, hvad det er for nogle mennesker, og hvad det er for en tankegang, vi er oppe imod og har med at gøre.

Nej, min henvendelse går i og for sig til den anden side af salen, til socialdemokratiet. Der er, som det er blevet nævnt mange gange i dag, store demonstrationer, store be-

vægelser, store møder, og det vokser og vokser, og det er vidunderligt. Det er også vidunderligt, at man ved disse møder gang på gang er ude for, at der er socialdemokrater med, at der oven i købet er socialdemokratiske folketingspolitikere med, men det er mærkeligt, at det overhovedet ikke har været til at høre i dag. Hvis man hørte meget godt efter, kunne man høre, at der i hr. Lasse Budtz' tale dog havde indsneget sig et par bemærkninger om, at måske ikke alle de marcherende og demonstrerende var Moskvalakajer, men bortset fra en sådan enkelt lille indrømmelse til den side kunne man overhovedet ikke spore den modstand mod atomoprustningen, som dog vitterlig findes i socialdemokratiet.

De folkelige bevægelser og især den store fredsbevægelse, det synes jeg det er vigtigt at understrege, er ikke skabt af politikere, men det er lige så vigtigt at understrege, at vi har pligt til at være talerør for dem herinde. En af betingelserne for, at bevægelserne kan holde sig oppe og vokse og blive ved med at have mod, er, at de føler, at også politikere er til at råbe op, og dér er det nærliggende, at det er os, der råber op.

Når man hører efter, så skulle man tro, at bevægelserne var gået helt uden om socialdemokratiet. Jeg kan berolige dem, der måtte ønske at blive beroliget, og forskrække de andre med, at det er de ikke. At der er kommet en debat i gang også i det store, tunge parti, kan vi heldigvis høre mange steder. Men det er ikke en debat, der er kommet fra oven af. Det er en debat, der er kommet, fordi bevægelserne har fat i det.

Som sagt finder vi også politikerne i denne debat, hvis vi vel at mærke er uden for denne sal. Jeg synes egentlig, at nogle af de socialdemokrater, som vi møder ude til møderne, og som vi er glade for at møde, skylder at forklare os her, hvorfor I så fuldstændig svigter bevægelserne, når I er herinde. Er det stadig væk sådan, at husfreden i socialdemokratiet, eller i hvert fald i folketingsgruppen, er den vigtigste fred i verden?

Et andet spørgsmål: hvad har I egentlig opnået siden 1979 ved debatten her, hvor I jo har høstet ros – jeg synes også: fortjent – for at prøve at standse TNF-beslutningen? Det var den store indsats fra de socialdemokratiske atomvåbenmodstandere i gruppen. Hvad er der sket siden?

[Margrete Auken]

Hvis man har hørt hr. Lasse Budtz, har hørt udenrigsministeren i dag, så synes man, at alt ligner et tilbageskridt. Jeg synes, at vi skal glæde os over, at de politikere, der er her, ikke er repræsentative for socialdemokratiet, og jeg ser meget gerne, at min mistillid til modet – vi skal have lidt mandsmød og kvindehjerte også herinde – bliver dementeret ved, at nogle af de mennesker, vi møder uden for huset, kommer herop og siger noget om, at de godt vil være talerør for deres egne ude i befolkningen og i partiet og i bevægelserne.

Ole Bernt Henriksen (KF):

Mens udenrigsministeren kommer på plads, kunne det godt være, jeg skulle begynde med at sige, at jeg ikke skal kommentere hr. Steen Folkes bemærkninger. Men jeg vil dog gerne rette det spørgsmål til hr. Steen Folke, om jeg har forstået ham rigtigt, når jeg siger, at han har den opfattelse, at det ikke gør så forfærdelig meget, om et svagt Norden, et svagt Danmark efterhånden kommer under sovjetisk indflydelse. Har jeg forstået hr. Steen Folke rigtigt? Er dette hr. Steen Folkes opfattelse?

Så vil jeg gerne rette det spørgsmål til udenrigsministeren – det er i forlængelse af vores ordførers bemærkninger – om det såkaldte Mellbinudvalg efter Erling Bjøls udtræden – og navnlig på baggrund af den meget udførlige begrundelse, som jeg ser professor Bjøl har givet – længere har nogen form for troværdighed. Bjøl var dets ledende ekspert på området, men nu er han væk. Når han ikke er der, har jeg meget svært ved at se, hvilken troværdighed dette udvalg kan have.

Dernæst vil jeg spørge, om ministeren har tid til at gøre sig tanker om skridt, der kan genoprette tilliden til Mellbinudvalget, for jeg mener, at det, der er sket, er noget meget alvorligt.

Forsvarsministeren (Søgaard):

Hr. Steen Folke rettede et par spørgsmål til mig med hensyn til, hvad der skete på det, man kalder NPG-mødet i Skotland i forrige uge, og rejste spørgsmålet om det, han præciserede som det hollandske forbehold over for TNF-beslutningen.

Holland tog ikke forbehold over for TNF-beslutningen, og det var der heller ingen andre der gjorde. TNF-beslutningen blev bekræftet, som det også er fremgået af *communiquéet* og i offentligheden. Holland kunne ikke tage stilling på noget som helst tidspunkt, fordi Holland ikke har en regering i øjeblikket, men har det, man kalder et *forretningsministerium*, og det blev offentliggjort, at dette *forretningsministerium* naturligvis ikke kunne tage stilling i en politisk sag. Det, der står tilbage for Hollands vedkommende, er spørgsmålet om stationering i Holland, men det må altså vente, til Holland igen får en regering, så man kan tage politisk stilling.

Samtidig spørger hr. Steen Folke, hvad det var for vigtige fremskridt, der blev gjort derovre. Hr. Steen Folke ved, at på Rommødet med udenrigsministrene blev der fremsat ønske om, at det via forsvarsministermødet og via to underudvalg, som har arbejdet i en længere periode, skulle vurderes, hvilke indslag der skulle indgå i de overvejelser, som skulle finde sted i forbindelse med forhandlingerne mellem USA og USSR, startende i den sidste del af november måned. Det er det, vi er begyndt med og har arbejdet med igennem en længere periode.

Det er dér, hvor jeg mener at der blev gjort vigtige fremskridt. Det var dels fremskridt med hensyn til udviklingen af Pershing II-raketterne og cruise-missilerne og med hensyn til forberedelse af placeringen, altså det, man kalder en statusrapport, dels – det havde jeg mange bemærkninger til, og der er fra dansk side i forbindelse med selve arbejdet i grupperne gjort mange bemærkninger derom – fremskridt med hensyn til hele rapporten om kontrolforhandlingerne og alt, hvad der skal indgå heri, som til sin tid skal godkendes på udenrigsministermødet og derefter indgå i forhandlingerne mellem de to stormagter USSR og USA.

Jeg vil også godt sige, at som det sikkert – undskyld, at jeg siger det – er sivet ind hos hr. Steen Folke, er situationen den, at *communiquéet* i øvrigt giver udtryk for – det er noget, vi har presset meget på for, og personligt har jeg også presset meget på – at vi skal ned på det lavest mulige niveau med hensyn til disse nukleare våben, og at vi under visse omstændigheder måske endda kan nå ned på det, man kalder nul-option.

[Forsvarsministeren]

Hr. Steen Folke rejser spørgsmålet, om de 100-120 US-fly til Danmark kan være udrustede med atomvåben; det er det, man kalder COB-flyene. Jeg vil gerne sige, at vore allierede, herunder amerikanerne, er fuldt ud bekendt med den danske holdning med hensyn til a-våben på dansk område, og der er ingen grund til at tvivle på, at vor stilling hertil vil blive respekteret. Jeg kan godt sige til hr. Steen Folke, at vi er i stand til at kontrollere, om sådanne fly eventuelt medfører atomvåben, og vi er af den opfattelse, at det også vil være muligt at kontrollere anden form for oplagring et hvilket som helst sted inden for dansk område.

Hr. Stinus var også inde på NPG-mødet, og han rejste spørgsmålet, om det PR-fremstød, der var blevet vedtaget i Skotland, betød, at man skulle til at gøre atompolitikken populær. Nej, det er der ikke tale om. Det, der er tale om, er, at man planlægger at gøre NATOs atompolitik mere tilgængelig for offentligheden. Det er hensigten – det er også fremgået af debatten her i dag – at informationsniveauet skal være højere, så at offentligheden derigennem får mulighed for at tage stilling, således at den kan bedømme styrkeforholdet mellem NATO- og Warszawapagtlandene både konventionelt og nukleart. Jeg kan godt sige, at vi samtidig hermed har besluttet på ministermøderne, at vi ved decembermødet i år gerne skulle have en beskrivelse forelagt af balancen mellem NATO- og Warszawapagtlandene på dette særlige område.

Jeg synes, at hr. Stinus' egen udlægning af det, han kaldte overvægten inden for NATO-området med hensyn til de taktiske atomvåben, netop understregede behovet for bedre viden på dette særlige område.

Udenrigsministeren (Kjeld Olesen):

Jeg vil allerførst sige tak for en debat, som jeg synes på mange måder har været interessant, og som jeg også synes har været positiv, forstået på den måde, at bortset fra ét indlæg har der været en bestræbelse på at komme med et nuanceret og afbalanceret syn på den sikkerhedspolitiske situation. Det er noget, der altid er med til at berige en sådan debat.

Når jeg sagde: med en enkelt undtagelse, skyldes det naturligvis ordføreren for forespørgerne, som jeg ligesom andre ordførere

fandt havde en aldeles uafbalanceret vurdering af situationen. Jeg vil ikke gå ind i enkeltheder, det har andre gjort på ganske fortræffelig måde. Jeg vil nøjes med over for hr. Steen Folke at besvare et spørgsmål, han mere konkret stillede mig.

Hr. Steen Folke spurgte mig: hvad skal der egentlig ske på det kommende udenrigsministermøde i NATO i december måned? Hr. Steen Folke gav selv et bud på et svar, jeg kunne give, idet han nævnte, at NATO jo kunne ændre sin beslutning fra december 1979, og, føjede hr. Steen Folke til, dette kan ikke være så vanskeligt for regeringen, for vi havde jo i december 1979 et forslag, som vi førte frem.

Det kan jeg bekræfte. Vi har jo igennem årene været inde på et par gange, at der var tale om et dansk forslag, der gik ud på at udskyde principbeslutningen i 6 måneder. Men hr. Steen Folke glemmer to afgørende ting i den forbindelse; det danske forslag var nøje kædet sammen med to betingelser. Vi forudsatte nemlig, at i denne 6 måneders periode skulle man fra Sovjetunionen modtage to signaler. Det ene var, at de stoppede produktionen af SS-20 med det samme, og det andet var, at de var indstillet på øjeblikkelige forhandlinger. Nu vel, det lykkedes ikke at komme igennem, men jeg synes, at hr. Steen Folke skal være klar over, at der hele tiden har været denne sammenhæng i tingene.

Jeg vil til hr. Palle Simonsen sige, at jeg kan være enig i meget af det, hr. Palle Simonsen i øvrigt var inde på, men der var et par bemærkninger, jeg ikke rigtig kan skrive under på. Det var bl. a. hr. Palle Simonsens bemærkninger om hele Norden som atomvåbenfri zone, hvor der blev brugt et ord som – jeg tror, jeg citerer nogenlunde rigtigt – »propagandafelttog«.

Jeg har aldrig opfattet den tidligere norske statsminister som én, der sprang op og fór frem i et propagandafelttog. Tværtimod kender jeg ham godt nok til at vide, at når han på den daværende norske regerings vegne i TV fremkom med sine udtalelser, så var det seriøst ment. Den daværende norske statsminister har givet haft i tankerne – det fremgik af debatten kort forinden – at det er nødvendigt, at der er nogen, der sætter spørgsmålstegn ved ting, som nogle antager for givne, og som ikke skal diskuteres. Det, jeg synes er det væsentligste, når vi diskuterer disse ting,

[Udenrigsministeren]

er de forudsætninger, som både den norske regering og den danske regering gang på gang har understreget, nemlig at når vi skal tale om Norden som atomvåbenfri zone, så skal det ses i forbindelse med – og så har vi altid nævnt de forudsætninger, vi mener er nødvendige, hvis vi skal kunne acceptere tanken, det vil jeg ikke gentage her.

Hr. Palle Simonsen og også hr. Ole Bernt Henriksen kom ind på SNU, altå regeringens sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg. Jeg har ikke meget at sige til den kendsgerning, kan jeg forstå, at et medlem af formandskabet, nemlig professor Erling Bjøl, har besluttet at forlade formandskabet. Jeg er endnu ikke klar over, om det er udvalget som sådant eller kun formandskabet.

Jeg vil for det første sige, at jeg ikke vil komme med nogen karakteristik, hverken af formanden eller af udvalget som sådant ved denne lejlighed. Som bekendt er meningen med SNU, at det i princippet skal virke på samme måde som det økonomiske råd, det vil sige arbejde uafhængigt af regeringen, selv om regeringen formelt har nedsat dette udvalg. Jeg ved, at der skal være møde på torsdag – det er det andet, jeg vil sige – hvor jeg virkelig håber, at det vil lykkes at få en så positiv debat, at man får, skal vi sige skabt grundlag for at køre videre med arbejdet i SNU. Jeg må gå ud fra – det bliver min tredje bemærkning – at alle, der deltager i en sikkerhedspolitisk debat, må være interesseret i, at grundlaget for denne debat er så godt som muligt. En væsentlig del af SNUs virksomhed går jo netop ud på, at man skal tilvejebringe grundlag for en bred debat om sikkerheds- og nedrustningsproblemer, ikke bare hos den, jeg var lige ved at sige: elite ud af folketingets 179 medlemmer, hvor jeg har konstateret interesse for dette spørgsmål, men hos så bred en del af befolkningen som overhovedet muligt.

Hr. Palle Simonsen havde også en bemærkning om nødvendigheden af, at der skal vises enighed og solidaritet i NATO. Det kan jeg selvfølgelig ikke være uenig med hr. Palle Simonsen i. Men når jeg tager anledning til at sige noget i den forbindelse, hænger det sammen med noget, som den socialdemokratiske ordfører også var inde på, for man skal vistnok passe på ikke at overspille dette med enighed fremfor alt. Jeg har mærket tendenser til, i bedste fald en vis irri-

tation, hvis jeg på regeringens vegne har udtalt mig på en måde, der ikke lige er dækkende for, hvad der f. eks. er den amerikanske regerings opfattelse. Hvis det er det, der skal være linjen, kommer vi meget let derhen, at den, der har den mest markante holdning til tingene, er den, der lægger kursen, og så må de andre, for at det ikke skal blive misbrugt, bare tie og rette sig ind, for at enigheden og solidariteten kan fastholdes.

Jeg siger bestemt ikke, at det var det, hr. Palle Simonsen mente, men jeg vil meget gerne komme med denne bemærkning, for der er en åbenbar fare for, at den nødvendige dialog mellem demokratiske lande som dem, der er medlem af NATO, kan blive bremsset, hvis ikke man er indstillet på at tage den nødvendige dialog, også selv om man kan misbruge det, hvad vi har set nogle eksempler på.

Så til hr. Gert Petersen, der jo er en politiker med megen viden. Jeg har desværre endnu ikke fået lejlighed til at læse hans bog om disse emner. Jeg er imponeret af den energi, hvormed hr. Gert Petersen sætter sig ind i tingene. Men selv om man ved mange ting, er det jo et spørgsmål om de konklusioner, man drager af den viden, man har.

Hr. Gert Petersen sagde, at opbygningen af SS-20, som jeg oplevede at hr. Gert Petersen fandt var en meget uheldig udvikling, kunne opfattes om en sejr for de militære i Sovjetunionen. Så må jeg bare rent logisk sige til hr. Gert Petersen, at hvis det kan opfattes som en sejr for den militære ledelse i Sovjetunionen, så kan det ikke være uforståeligt, at man i vestlige kredse viser en stigende angst for en sådan udvikling, der altså føres an af militære ledere i Sovjetunionen, for at citere hr. Gert Petersen. Jeg synes også, at man, hvis man skal have balance i alt dette, skal have med, at det nu engang var den tyske forbundskansler, der først rejste tanken om det nødvendige i, at man kom med et svar på denne opbygning af SS-20.

Hvor højt skal antallet af SS-20 være, før NATO vil forhandle? Sådant har jeg skrevet det ned, og hr. Gert Petersen nikker. Se, den bemærkning forbavsér mig endnu mere, for det er, ligesom hr. Gert Petersen – det ved jeg at han godt er klar over – ser bort fra, at man altså skal forhandle den 30. november, ser bort fra, at der har været tale om denne opbygning af SS-20, og ikke mindst ser bort

[Udenrigsministeren]

fra, at det første af de vestlige TNF-våben i henhold til beslutningen først kan opstilles i slutningen af 1983. Så kan man sige, at der ikke er lang tid, og jeg vil sige: nej, det er der ikke. Det er derfor, alle bestræbelser skal sættes ind på at få gang i forhandlingerne og på at nå frem til resultater.

Når man snakker om moratorium og andet, bliver jeg nødt til at sige: hvorfor gøre det så teoretisk og indviklet? Hvorfor ikke hellere anskue det på en anden måde, nemlig at der i realiteten er tale om et moratorium, hvis man altså ser bort fra de nye opstillinger hver uge af SS-20? Hvis vi ser på den vestlige side, så er det nok rigtigt, at man viderefører forberedelse af produktion. Men som sagt bliver der ikke opstillet ét missil før 1983. Det mener jeg det er meget vigtigt at holde fast i, og det er derfor, det i dag gælder om, at budskabet i mindst lige så høj grad går til Sovjetunionen for at forklare dem: det er altså jer, der nu må ud af busken, for det er jer, der har disse SS-20.

Hr. Stinus spurgte mig om noget mere konkret, nemlig om Danmark kan sige nej til at modtage atomvåben, hvis vi var med i et zonearrangement, når vi er medlem af NATO. Her kan jeg svare meget tydeligt, at det kan vi naturligvis. Når det drejer sig om modtagelse af atomvåben, så har regeringen gentagne gange tilkendegivet sin holdning, og som et bærende princip i alt dette ligger, at det er den danske regering, i praksis sammen med folketingets partier eller et flertal af dem, der i en given situation skal træffe en afgørelse, og under alle omstændigheder kan der ikke være tale om atomvåben på dansk grund uden en politisk beslutning i Danmark.

Fru Hanne Engberg, der spurgte mig, om afspænding ikke fremmes af andre faktorer end alt det, vi har snakket om i dag, vil jeg godt svare på en lidt anden måde end ved at gøre det konkret, eller jeg vil nok svare konkret, men jeg vil tillade mig at citere, hvad jeg selv har sagt.

Flere har været inde på fredsbevægelserne. Nogle har en opfattelse af, at de går andres ærinde, andre igen har en opfattelse af, at det er forstæeligt, at der opstår fredsbevægelsesreaktioner. Jeg vil gerne sige, at jeg synes, der er god grund til, at så mange, især unge, er bange for det, de ser omkring sig. Der var en ordfører, der spurgte: hvor er den danske

regering egentlig henne i alt dette? Det er her, jeg godt vil tillade mig at sige til fru Hanne Engberg, hvad jeg sagde den 3. oktober, hvor den amerikanske præsident kom med sin erklæring om USAs strategiske atomstyrker, altså hele principerklæringen om udvidelser:

»Supermagternes vældige opbygning af nukleare ødelæggelsesvåben er stærkt foruroligende. Vi har gennem en årrække været vidne til en stærk sovjetisk oprustning, og med præsident Reagans nye program for USAs interkontinentale kernevåben vil supermagternes kernevåbenarsenaler blive yderligere forøget.

I en situation, hvor store dele af verdens befolkning lever i nød, bør enhver tænke på, hvorledes disse enorme ressourcer kunne anvendes til at lindre nøden. For længst er vi kommet dertil, at menneskeheden kan udslettes flere gange, og alligevel stræbes der hele tiden mod balance.«

Og jeg sluttede:

»Lypunktet just nu er, at USA og Sovjetunionen har opnået enighed om, at de to supermagter i november d.å. indleder våbenkontrolforhandlinger om de nukleare mellemdistancevåben. Vi må gøre det til en forpligtelse, at man viderefører de SALT-forhandlinger vedrørende de interkontinentale kernevåbensystemer, som i alt for lang tid har været afbrudt.«

Endelig vil jeg føje til, at vi kan have vore forhåbninger, optimisme eller det modsatte, men der er nogle grundlæggende ting, vi ikke kan tillade os at se bort fra, når vi drøfter disse dybt alvorlige problemer. Jeg tror ikke, at ret mange vil anfægte holdningen og inderligheden og alvoren hos formanden for den nedrustningskommission, som nu er kommet i stand, nemlig den tidligere svenske statsminister Olof Palme. Olof Palme har meget tydeligt sagt: hvis ikke der er tale om en balanceret nedtrapning, så øges spændingen. Derfor er det nødvendigt, at vi kombinerer vore forhåbninger med en nødvendig realisme, når vi drøfter disse ting.

Steen Folke (VS):

Jeg bemærkede, at den konservative ordfører, hr. Palle Simonsen, roste udenrigsministeren for hans tale. Han håbede dog ikke, at dette ville give udenrigsministeren problemer. Nej, jeg er bange for, at de fleste efter-

[Steen Folke]

hånden har vænnet sig til, at socialdemokratisk og borgerlig politik på en række områder ikke er til at skelne fra hinanden. Udenrigsministerens tale kunne såmænd lige så godt have været holdt af salig Ole Bjørn Kraft.

Udenrigsministeren omtalte i sit andet indlæg, at debatten havde været nuanceret og balanceret, bortset fra ét indlæg. Jeg må sige, at da han sagde det, tænkte jeg, at det måtte være hans eget, han havde i tankerne, men det var det altså ikke. Det var det indlæg, jeg kom med.

Jeg synes faktisk, det var forbløffende, så ubalanceret udenrigsministerens indlæg var. Der var ikke én eneste kritik af den amerikanske regerings gigantiske oprustningsplaner, fremsat for ganske nylig. Ikke antydning af kritik af tankerne om at føre begrænset atomvåbenkrig, muligvis i Europa. Overhovedet ingen kritiske bemærkninger vendt i den retning. Ikke engang beslutningen om at fremstille neutronvåben, som dog tidligere er blevet udsat for en spagfærdig kritik, blev egentligt kritiseret. Der blev kun udtrykt et fromt håb om, at denne beslutning ikke ville vanskeliggøre de forhandlinger, der kom. Jeg synes, det var en forbløffende ubalanceret, unuanceret tale, udenrigsministeren holdt. Forbløffende i betragtning af i hvert fald nogle af de strømninger, der findes i hans eget parti. Jeg vil ikke sige, at det forbløffede mig med kendskab til udenrigsministerens egne personlige politiske synspunkter.

Udenrigsministeren svarede på mit spørgsmål om holdningen til det kommende NATO-udenrigsministermøde i december måned, hvor jeg opfordrede til, at den danske regering skulle arbejde for, at beslutningen om de 572 nye atomraketter blev stillet i bero og for, at forberedelserne til deres udstationering blev stillet i bero, med henblik på at give forhandlingerne en bedre chance. Det er et helt konkret forslag, ikke særlig revolutionerende, men det er altså for meget. Ikke tale om, at den danske regering vil arbejde for noget sådant. Nej, man står bag NATOs holdning til disse forhandlinger, en holdning, der er baseret på, at man fastholder beslutningen om at fremstille disse nye våben, og at man fortsætter forberedelserne til deres udstationering, vel vidende naturligvis, at det i det mindste ikke vil lette forhandlingerne med Sovjetunionen, slet ikke i en situation,

hvor den amerikanske regering i øvrigt fører sig frem, som den gør, i hele spørgsmålet om atomoprustning.

Jeg spurgte direkte, om jeg kunne lokke udenrigsministeren til at tage afstand fra den amerikanske plan om atomoprustning, planerne om MX-raketter, B-1 bombefly, osv. Det spurgte jeg i øvrigt også om i åbningsdebatten uden at få noget svar. Jeg fik heller ikke noget svar i denne omgang. Jeg vil gerne spørge udenrigsministeren én gang til. Jeg synes, at hvis udenrigsministeren havde lyst til at komme med et balanceret indlæg, og det forstod jeg at han lagde stor vægt på, så ville der have været en passende balance i at udtrykke en eller anden form for kritik af de amerikanske atomoprustningsplaner på baggrund af den stærke kritik af den sovjetiske atomoprustning, der er kommet til udtryk fra udenrigsministerens side, og som jeg i øvrigt ikke er uenig i. Jeg har før selv kritiseret de sovjetiske planer og den faktiske atomoprustning, der foregår dér. Jeg synes unægtelig ikke, det er rimeligt, at udenrigsministeren fremhæver sine egne synspunkter som specielt balancerede.

Forsvarsministeren svarede også på spørgsmål, som jeg var kommet med. Jeg vil godt prøve at finde ud af, hvordan svaret om de amerikanske flyforstærkninger lidt klarere skulle forstås.

Forsvarsministeren sagde, at USA er bekendt med den danske holdning til atomvåben, og at Danmark vil være i stand til at kontrollere, om der er atomvåben i amerikanske fly. Ingen af delene vil jeg overhovedet bestride. Men så vil jeg gerne spørge forsvarsministeren: skal svaret forstås på den måde, at Danmark vil modsætte sig, at der kommer atomvåben i amerikanske fly i en krisesituation? Er det en rigtig forståelse af det, forsvarsministeren gerne ville sige? Så vil jeg bede ministeren om at sige det klart og tydeligt herfra, for så mener jeg, at det er et lille bitte fremskridt i forhold til de udtalelser, det hidtil er lykkedes at fravriste forsvarsministeren.

Jeg vil sige til hr. Christophersen, at jeg synes, det var et meget interessant tilbud, hr. Christophersen gav, om at spadserer ud på landevejen sammen med mig – et nyt makkerpar i dansk politik, må man nok sige. Nu forstod jeg ganske vist, at hr. Christophersen absolut ville til udlandet, have en politiker-

[Steen Folke]

rejse til Sovjetunionen ud af det, men hvorfor ikke starte med distancen fra København til Roskilde, som hr. Christophersen nævnte, så kan vi også afprøve hr. Christophersens kondition? Jeg var faktisk slet ikke klar over, at hr. Christophersen ville være i stand til at gå så langt.

Jeg havde faktisk lejlighed til at spadseret netop den distance til Roskilde her i sommer i den fredsmarch, der var, og som udtrykkelig vendte sig imod den sovjetiske såvel som den amerikanske atomoprustning. Det er altså ikke rigtigt, at jeg ønsker at lukke øjnene for den sovjetiske oprustning. Derimod erindrings jeg ikke at have hørt hr. Christophersen tage afstand fra den amerikanske atomoprustning, og det er nok den egentlige grund til, at hr. Christophersen og jeg sikkert alligevel ikke kommer ud at spadserer på landevejen sammen.

Både hr. Christophersen og hr. Palle Simonsen anholdt, at jeg havde sagt, at Sovjetunionen fulgte godt med USA, men det er jo det, der er realiteten. Hr. Gert Petersen og hr. Stinus var inde på det historiske forløb og det aktuelle styrkeforhold mellem NATO og Warszawapagten på atomvåbnenes område, og jeg skal ikke gentage, hvad de har sagt. Hr. Christophersen og hr. Palle Simonsen prøver slet og ret på at føre folk bag lyset med deres opstilling af det, de kalder balancen. Det er alt for let gennemskueligt, for de udvælger kun nogle få våbensystemer og sammenligner dem raket for raket, de amerikanske mellemdistanceraketter over for de sovjetiske SS-20 raketter. Men der er jo meget mere, der indgår i den balance, det må siges endnu en gang. Det kan ikke nytte noget at se bort fra de u-både, der er bevæbnet med Poseidonraketter. Hr. Gert Petersen beskrev, hvad en enkelt Poseidonraket er i stand til at udrette. Det kan ikke nytte noget at lukke øjnene for den del af balancen, som ligger ude i havene med de våben. Som hr. Stinus var inde på det, kan NATOs mellemdistanceraketter nå til Sovjetunionen, medens de sovjetiske mellemdistanceraketter som bekendt ikke kan nå til USA.

Det er altså nok så indviklet at opgøre den samlede balance, og det er fuldstændig vildledende at gøre det op alene ved at se på SS-20 raketter over for de kommende NATO-mellemdistanceraketter.

Jeg kan ikke nå at sige så meget om de øvrige indlæg, der er kommet i debatten i dag. Det er beklageligt, at der ikke er støtte i større grad til tanker om Norden som atomvåbenfri zone, og specielt er det beklageligt, at der ikke er nogen særlig støtte at hente i socialdemokratiet.

Jeg synes, det er lidt kedeligt, at retsforbundet nu har fremsat en ny dagsorden i denne debat, som på nogle punkter er mere ulden end den meget klare og enkle dagsorden, vi har fremsat, om arbejdet for en atomvåbenfri zone. Når jeg siger, at den er ulden, så er det, dels fordi den kun tager stilling til atomvåben i fredstid – vi vil gerne undgå atomvåben i Danmark både i freds- og i krigstid, må jeg sige – dels er det, fordi den indeholder dette med, at en zone også skal omfatte de tilgrænsende land- og havområder. Det er unægtelig et vidt begreb, hvad det er for nogle tilgrænsende land- og havområder, men alle med et minimum af kendskab til tingene ved, at hvis det er noget med, at der skal ske en vældig sovjetisk atomnedrustning uden en tilsvarende amerikansk, så er det fuldkommen urealistisk og med til at gøre hele planen om en atomvåbenfri zone til et fantom.

Hr. Palle Simonsen talte – jeg tror endda to gange – om, at der havde været så meget debat om NATO som en atomvåbenfri zone, og det kaldte han et fantom. Det vil jeg give ham helt ret i. Det er unægtelig noget af et fantom. Det, vi debatterer i dag, hr. Palle Simonsen, er Norden som atomvåbenfri zone. Det er ikke i sig selv, mener jeg, et fantom, men hvis man stiller en hel masse urealistiske betingelser op med hensyn til, hvad Sovjetunionen og alle mulige andre skal gøre, før Danmark vil være med til at arbejde for Norden som atomvåbenfri zone, ja, så bliver det et fantom. Så bliver det noget, som ikke lader sig omsætte til praksis.

Jeg synes, det vil være kedeligt, hvis debatten ender med vedtagelse af en dagsorden, som faktisk får denne fantomkarakter.

Lasse Budtz (S):

Jeg vil gerne først sige til hr. Steen Folke, at vi forstår udmærket godt, at både hr. Steen Folke og andre har rejst spørgsmålet om præsident Reagans bemærkninger om den begrænsede atomkrigs muligheder. Som

[Lasse Budtz]

den har gjort medlemmer af VS og SF og radikale og andre nervøse, har den gjort mange medlemmer af socialdemokratiet nervøse. Jeg vil henlede opmærksomheden på en udtalelse, jeg blev afæsket af Information, umiddelbart efter at præsidenten havde udtalt sig, som vi nu ved han gjorde. Der sagde jeg, at jeg var sikker på, at sætningen, som den var refereret, ville blive ændret af det amerikanske udenrigsministerium i løbet af ganske kort tid. Det blev den også.

Jeg tror ikke, der kan være tvivl om, at den begrænsede europæiske atomvåbenkrigs muligheder eksisterer ikke. Jeg kan ikke forestille mig, hvordan man skulle slippe af sted med det. Jeg tror, det er ret væsentligt og vigtigt, at det bliver fastslået over for amerikanerne, at sådan er der i hvert fald ganske mange i Europa der mener. Det er f.eks. en af de ting, jeg mener man kan fremhæve i den Vest-Vest-debat, jeg efterlyste på et tidligere tidspunkt.

Hr. Steen Folke var også inde på spørgsmålet om, hvorvidt man blot uden at spørge sig for f.eks. i en krisesituation kan flyve atomvåben ind i Danmark som følge af den aftale, der er lavet. Dertil vil jeg gerne sige, så det ikke bliver misforstået, selv om det allerede er kommenteret fra denne talerstol, at efter socialdemokratiets mening kan dette under ingen omstændigheder lade sig gøre, for det ville være en klar overtrædelse af de internationale traktater. Der kan kun ankomme atomvåben – hvis vi holder os til traktaterne – til dansk område, hvis den danske regering har sagt god for det eller har spurgt efter dem. Det er klart, at traktater altid kan overtrædes, men vi har tillid til NATO-samarbejdet og er overbevist om, at man ikke overtræder NATO-samarbejdets traktater og aftaler.

Hr. Gert Petersen var inde på, at man udmærket godt kunne tænke sig, at de nordiske lande eller endog Danmark ensidigt tog initiativet til etablering af en nordisk atomvåbenfri zone. Jeg vil gerne sige, at Danmark kan under alle omstændigheder ikke selv tage initiativet til at erklære Norden som en atomvåbenfri zone, men vi har haft talrige kontakter med vores socialdemokratiske broderpartier i de nordiske lande og de andre nordiske regeringer, og her er der under ingen omstændigheder for øjeblikket en situation, hvor man blot vil tage initiativet, bl.a.

fordi der ikke er fuldstændig enighed mellem de nordiske lande om formen. Man vil meget, meget gerne fortsætte undersøgelserne, og man vil meget, meget gerne forsøge at efterspore, hvad det egentlig var, Bresjnev sagde. Men noget ensidigt nordisk initiativ på dette tidspunkt kan der ikke blive tale om. Undersøgelserne må fortsætte.

Fru Hanne Engberg stillede et overordentlig relevant spørgsmål. Som svar vil jeg for det første henvise til det, udenrigsministeren allerede har sagt, da han citerede sig selv. For det andet vil jeg sige, at i mange amerikanske kredse, især i militære kredse, har man sagt, at de vestlige TNF-våben under alle omstændigheder, ligegyldig hvordan de kommende forhandlinger forløber, måtte være en strategisk nødvendighed. Den opfattelse har vi ikke. Her er allerede en klar europæisk-amerikansk skillelinje.

Regeringen – som jeg ikke kan tale for – og socialdemokratiet ligedan har masser af gange udtalt sig imod en konfrontationspolitik, som ville hindre en fortsat Øst-Vest-dialog. Vi mener, den bør bringes ned på et lavere plan. Her er der en anden divergens i opfattelsen.

Vi mener, at der skal forhandles, at enhver forhandlingsmulighed skal udnyttes. Vi erkender, som jeg sagde tidligere, at en invasion i Polen kan være yderst alvorlig og hindre forhandling, men at vi skal benytte enhver forhandling, er vi ikke et sekund i tvivl om.

Endelig vil jeg sige, at der naturligvis på hele det område, som hedder u-landspolitikken, er klare divergenser mellem de vesteuropæiske lande som blok og Amerika, men divergenserne er endnu større, hvis vi går østpå, for Østlandene vil som bekendt overhovedet intet yde reelt i en uforpligtende u-landspolitik. Det vil alle vesteuropæiske lande gerne – men væsentligt mere, også som blok, end Amerika vil. Her er der også en divergens.

Til sidst blot dette til hr. Palle Simonsen: jeg synes, han skulle lade SNU, som det sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg hedder, få lov at arbejde i fred. Lad os nu vente og se, hvad man kommer til – også i forbindelse med undersøgelserne af muligheden for etablering af en nordisk atomvåbenfri zone i en større europæisk sammenhæng. Jeg synes ikke, vi kan lade dette arbejde væ-

[Lasse Budtz]

re afhængigt af, hvorvidt professor Bjøl fysisk eller psykisk er i stand til at medvirke.

Christoffersen (V):

Jeg skal blot vedrørende det sidste spørgsmål, hr. Lasse Budtz berørte, sige, at vi skal ikke i dag drøfte det sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalgs forhold og specielt ikke forholdene i formandskabet, men den bemærkning synes jeg bør gøres, at når der er udpeget et formandskab, således at det var repræsentativt for den offentlige debat – og var tilstræbt som et afbalanceret formandskab, sådan har jeg forstået intentionerne, og det har jeg også hele tiden ment var rigtigt – så betyder det selvfølgelig, at hvis en fremtrædende personlighed udtræder af formandskabet og dermed ikke får indflydelse på formandskabets rapport, så taber denne rapport i troværdighed. Det er klart. Så kan man ikke længere tage den som udtryk for en afbalanceret analyse af problemstillingen; så kommer den uundgåeligt til at lide under en politisk mangel på balance. Jeg nævner det bare. SNU's rapport ville have været af betydelig større interesse, hvis hr. Bjøl var blevet, end nu hvor han er gået. Så tror jeg, jeg har sagt det nogenlunde klart.

Ellers har jeg kun nogle få bemærkninger. Jeg har bare det at sige til hr. Steen Folke, at det drejer sig ikke bare om at checke konditionen, i hvert fald ikke for mit vedkommende. Vi kan også sige det på den måde: opgaven er vel ikke at bruge benene; opgaven er vel at bruge hovedet i hele denne sammenhæng. Det, jeg ville antyde over for hr. Steen Folke og også over for hr. Gert Petersen, var, at de to medlemmers optagethed af disse problemstillinger måske ville virke noget mere overbevisende, hvis der var lidt mere balance i deres fremstilling både af problemerne og af de to parters positioner.

Det, vi altid hører fra hr. Steen Folkes og hr. Gert Petersens side, er en lammende kritik af De Forenede Stater, af Danmarks allierede i NATO – og en næsten utrolig overbærende indstilling over for, hvad Sovjetunionen foretager sig. Jeg erindrer i hvert fald ikke – hr. Steen Folke ryster på hovedet for at mærke, om det er der – jeg erindrer i hvert fald ikke, at VS på noget tidspunkt har taget et markant politisk initiativ i anledning af den sovjetiske oprustning, der har fundet

sted i de sidste 6–7 år. Jeg ville være glad for at få at vide, om man underhånden skulle have fremsendt protester eller gode råd. Jeg har bare ikke bemærket det.

Ellers synes jeg, det har været en debat, som ikke har overrasket vældig meget. På den anden side er det vel også en debat, som fortjener en værdig konklusion. Vi er en række partier, som i mange år har stået sammen om udenrigs- og sikkerhedspolitikken. Vi har lyttet til en redegørelse fra udenrigsministeren, som vi i hovedtrækkene fuldt ud kan tilslutte os. Det ville vel være rimeligt, hvis et bredt flertal gav udtryk for, at de kunne tage denne redegørelse til efterretning. Derfor vil jeg gerne på vegne af de fire forsvarspolitiske partier, der ikke er i regeringsposition – det er altså på vegne af venstre, det konservative folkeparti, centrum-demokraterne og kristeligt folkeparti – fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget tager udenrigsministerens redegørelse til efterretning

og går derefter over til næste sag på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår ligeledes i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

For at lette arbejdet for de efterfølgende ordførere skal jeg meddele, at socialdemokratiet kan stemme for denne dagsorden. Det kan vi, fordi den i virkeligheden dækker, hvad udenrigsministeren har sagt, og udenrigsministerens redegørelse var så bred, at alle aspekter var dækket.

Palle Simonsen (KF):

Der er et gammelt ord, der siger, at hvad hjertet er fuldt af osv. Derfor skal jeg indlede med at sige til hr. Steen Folke, at jeg beklager meget, at jeg kom til at sige »NATO som atomvåbenfri zone«. Jeg tror ikke, hr. Steen Folke var i tvivl om, at det naturligvis var tænkt som »Norden som atomvåbenfri zone«.

[Palle Simonsen]

Jeg skal ikke komme med mange bemærkninger her i anden omgang, men dog anføre et par betragtninger til udenrigsministeren.

I spørgsmålet om Norden som atomvåbenfri zone og den norske statsministers rolle i denne sammenhæng lagde udenrigsministeren mig nogle ord i munden, som jeg ikke mener er korrekte. Jeg vil gerne have lov til at citere, hvad jeg sagde i første omgang. I relation til dette at koble Norden som atomvåbenfri zone sammen med spørgsmålet om det, man kalder atomoprustning i Europa, sagde jeg, at det for os er en bekræftelse på, at debatten om Norden som atomvåbenfri zone også skal anvendes til at skabe mistillid til NATO-beslutningen i 1979 om opstilling af 572 mellemdistanceraketter. Det er således også et led i et propagandafelttog. Dermed tænker jeg naturligvis i første række på forespørgslen og den måde, den er formuleret på. Men når udenrigsministeren kommer ind på det emne, vil jeg dog alligevel benytte lejligheden til at sige, at når vi ved flere lejligheder har kaldt temaet for et fantom, hænger det sammen med, at det har været svært at finde den dybere baggrund for, hvorfor f. eks. den tidligere norske statsminister på et tidspunkt kastede sig så stærkt ind i debatten om dette emne. Det er blevet fremført af en række fremtrædende udenrigspolitiske kommentatorer gennem de senere måneder, at der var én forklaring på, at den tidligere norske statsminister gjorde det. Det er ikke den, at han virkelig troede på tanken, men at man brugte det som en slags afledningsmanøvre fra det store problem, man fik i forbindelse med debatten omkring forstærkningsaftalen og depoterne i Norge. Det tror jeg ikke kan afvises, at det var en mulighed, man dér benyttede, altså at temaet spillede en rolle i forsøget på at komme væk fra debatten om forstærkningsaftalen – uden at der i virkeligheden var den helt store tro på indholdet.

Om det andet spørgsmål, som udenrigsministeren var inde på i forholdet til mit indlæg, nemlig forholdet NATO-landene imellem, vil jeg godt sige: naturligvis skal der være en frugtbar dialog mellem medlemslandene i NATO, derom kan der ikke herske nogen tvivl, og naturligvis må vi alle bestræbe os på at vejlede hinanden og rådgive hinanden med henblik på at nå frem til enighed, men når der overhovedet bliver tale om et diskussionstema, er det, fordi jeg mener, der

er en vis tilbøjelighed til – det er ikke en kritik af udenrigsministeren, men det er en kritik af mange, der deltager i debatten både her i landet og i andre vesteuropæiske lande – at man i større og større udstrækning kritiserer, hvad USA foretager sig, og søger at finde undskyldninger for, hvad Sovjet foretager sig. Denne udvikling er farlig. Det skal ikke tages som udtryk for, at man ikke kan kritisere USA. Selvfølgelig kan man det.

Hvad angår dagsordenerne skal jeg ikke begynde at kommentere hver enkelt dagsorden, men blot sige, at det ville være naturligt efter en debat som denne at tage udenrigsministerens redegørelse til efterretning. Jeg takkede allerede for den i forbindelse med mit første indlæg, så det er ikke svært for mig at tage den til efterretning, og jeg mener, at det ville være en værdig udgang på denne debat.

Arentoft (FP):

Hr. Gert Petersen sagde, at europæerne må holde op med at være gidsler for USA. Det er netop et eksempel på det, jeg talte om i mit første indlæg, at USA skal gøres til den stygge ulv. Jeg vil lige gøre opmærksom på, at Danmark er medlem af NATO sammen med USA, og det er helt sikkert, at NATO uden USA er helt urealistisk.

Hr. Arne Melchior sagde, at freden ikke vindes ved svaghed. Man kan minde om, at for 43 år siden vendte premierminister Neville Chamberlain hjem til England fra et møde i München med Adolf Hitler og udtalte de bekendte ord: »Fred i vor tid, fred med ære«. Kort efter fik vi anden verdenskrig. En kombination af frygt, svaghed, ønsketænkning og vildført idealisme fik de alvorligste følger. Forskellen på dengang og nu er, at der ikke var balance og ej heller nogen vestlig forsvarsalliance som nu.

Udenrigsministeren har været inde på SNU, efter at det først var blevet nævnt af hr. Palle Simonsen. Vi skal ikke drøfte SNU her i dag, men jeg har i dag stillet et spørgsmål til udenrigsministeren i samme anledning, og jeg kan da sige, at et fremtrædende medlem blandt de politiske medlemmer i udvalget i pressen har udtalt, at han overvejer sin stilling og påtænker muligvis at trække sig ud af udvalget. Jeg har den modsatte holdning. Jeg vil blive i udvalget, idet jeg

[Arentoft]

mener, at den bedste måde at arbejde for en ting er ved at være med.

Forsvarsministeren nævnte noget, som jeg var meget glad for, nemlig at informationsniveauet nu må op på et højere plan. Et par ordførere har også været inde på at nævne, hvor vigtigt det er med et højt informationsniveau. Begge ordførere var med til det møde i München i North Atlantic Assembly for ca. 14 dage siden, hvor jeg også var med, og hvor der netop blev lagt vægt på vigtigheden af saglig og ufarvet information af befolkningerne. Derfor har jeg fremsat vores dagsordensforslag. Jeg har ikke hørt holdningen til forslaget – ud over fra ordføreren for centrum-demokraterne, hr. Arne Melchior, der afviste det med den motivering, at folketinget ikke kunne beordre Danmarks Radio til noget som helst. Jeg er ked af, at man ikke har læst dagsordensforslaget rigtigt. Det starter med at sige: »Folketinget konstaterer . . .«, og når folketinget konstaterer, at »der påhviler Danmarks Radio/TV en stor opgave med at afbøde denne alvorlige misinformation af befolkningen«, så tror jeg, langt de fleste mennesker i dette land er enige i dette. Der er nok nogle ude på den ene fløj, der ikke er, men langt de fleste mennesker i dette land er enige i dette synspunkt. Derfor håber jeg på, at alle – bortset fra CD – kan stemme for denne dagsorden, der simpelt hen blot er en konstatering. Hvis den vedtages, tror jeg nok, at Danmarks Radio vil studere den lidt nøjere og måske se at få lidt mere saglighed og neutralitet ind i informationen.

Til hr. Steen Folkes dagsorden må jeg sige, at vi stemmer nej. Det gør vi, fordi vi, som jeg også sagde i mit første indlæg, betragter dette med Norden som atomvåbenfri zone som urealistisk. Vi kan ikke hygge os i smug.

Til hr. Ib Christensens dagsorden må vi også sige nej af samme grund. Selv om man nævner landene ved navn fremfor at bruge ordet Norden, og selv om man tager tilstødende farvande med, så står der ingenting om, hvor langt disse farvande går ud. Derfor må vi også stemme nej til den.

Jeg var meget enig med udenrigsministeren i hans redegørelse. Det gjorde jeg også rede for i mit første indlæg. Derfor vil vi kunne stemme for den af venstre og konservative, kristeligt folkeparti og centrum-demokraterne fremsatte dagsorden.

Gert Petersen (SF):

Først vil jeg sige om dagsordenerne, at jeg i og for sig somme tider deler hr. Arentofts betænkelighed ved misinformation i Danmarks Radio. Jeg kunne også godt tænke mig at tage f. eks. det spørgsmål op, at den mest hyppigt anvendte kommentator i lydradioen vedrørende sikkerhedsspørgsmål samtidig er en højt gageret medarbejder for forsvarrets, jeg var lige ved at sige efterretningstjeneste, men jeg mente, oplysningstjeneste. Men jeg vil ikke være med til at vedtage en dagsorden, for jeg mener ikke, at folketinget her skal komme med pålæg til Danmarks Radio. Det er mig sådan lidt for russisk, så det vil jeg ikke være med til. Jeg mener, at Danmarks Radio er et selvstyrende organ.

Om hr. Ib Christensens dagsorden om den atomvåbenfri zone vil jeg sige, at jeg da ikke ville have det mindste imod, hvis man kunne få tilgrænsende land- og havområder med ind i en nordisk atomvåbenfri zone. Det vil give nogle meget store vanskeligheder, ikke bare i forhold til Sovjetunionen, men selvfølgelig også i forhold til al den atomammunit-ion, som er opmagasineret lige syd for vores grænse i Slesvig-Holsten, altså i forhold til NATO. Derfor synes jeg ikke, man skal gøre det til en betingelse. Derfor stiller jeg mig skeptisk over for den af hr. Ib Christensen fremsatte dagsorden.

Jeg håber, at man vil vedtage den af hr. Steen Folke fremsatte dagsorden, som alene peger på dette, at vi bør arbejde for en nordisk atomvåbenfri zone, og at den gøres internationalt garanteret. Kan det så lykkes også at få tilgrænsende områder, både på NATO-siden og Warszawapagtsiden, med, så er det kun godt, men det bør ikke være en betingelse.

I relation til de indlæg, der har været, vil jeg først og fremmest på grund af den knappe tid holde mig til udenrigsministeren, som jo også repræsenterede ganske bredt synspunkterne hos – det kunne jeg høre på indlæggene – de herrer Christophersen, Palle Simonsen og Arentoft. Også jeg synes, at der er en ubalance i det, udenrigsministeren siger.

Jeg står her med en lederartikel fra Politiken, som dog i almindelighed ikke giver udtryk for Sovjetunionens synspunkter her i landet og ikke kan siges at være et kommu-

[Gert Petersen]

nistisk organ. Det ved jeg godt man mente om Hørups gamle blad i 1920'erne eller måske før den tid, men det er dog forbi. Ikke desto mindre læser jeg denne leder fra Politiken den 2. oktober i år. Den hedder »Våben-galskab«, og den indledes med ordene:

»Præsident Reagan har nu sagt ja til det enorme våbenprogram. Det må stå sløjt til med den militærpolitiske dømmekraft hos ham selv og hans nærmeste sikkerhedspolitiske rådgivere.«

Længere nede:

»Det er et fantastisk forsøg på at skabe overbalancen i forhold til Sovjets udvikling gennem 1980'erne.«

Og endnu længere nede:

»Reagan har taget sin beslutning på et tidspunkt, hvor de nye våben bliver stadig sværere at kontrollere. Man har ikke forhandlet med Sovjet om dem i tre farlige år.«

Jeg vil godt indskyde, at her er altså 3 år, der er gået til spilde. Udenrigsministeren siger, at det er godt, forhandlingerne nu kommer i gang, for der er dog alligevel et stykke tid til, at disse nye våben skal indføres her i Vesteuropa, nemlig i 1983. Men hr. Lasse Budtz sagde meget rigtigt, at disse forhandlinger vil tage meget lang tid. Det svarer til, hvad der videre stod i den pågældende leder i Politiken:

»Hvornår vil man forhandle for alvor? Om våbnene i Europa vil man kun forhandle modvilligt, under hårdt allieret pres, og effektivt først engang næste år. SALT II-aftalen kommer endnu senere op. Man har jo forkastet den traktat, som Carters folk fik i stand, og som dog var bedre end de republikanske forgængeres under Ford og Kissinger.

Man påstår, at man må ruste løs for at tvinge Moskva til indrømmelser. Hidtil har den taktik virket lige omvendt. Hvis man fastholder Reagans beslutninger, vil det kaste supermagterne ud i det hidtil farligste kapløb.«

Jeg synes nok, at udenrigsministeren, hvis der skulle have været balance, burde have haft ord af den karakter med til Danmarks allierede. Det synes jeg nok der havde været grund til. Jeg er helt sikker på, at de lytter interesseret både i Øst og Vest til, hvad der bliver sagt, og hvad den danske udenrigsminister siger. Jeg er helt overbevist om, at det kan gøre noget indtryk.

Jeg vil godt sige til slut med hensyn til det, der siges og gøres hos os – demonstrationer, udtalelser osv. – at jeg ved da godt, at vi kan demonstrere langt friere her i vores del af verden, end de kan i Østeuropa. Jeg er da glad for, at den danske arbejderklasse og arbejderbevægelse – og bønderne med – og underklassen i vores del af verden har tilkæmpet sig sådanne rettigheder, og jeg beklager, at de ikke har tilkæmpet sig dem i meget store dele af den øvrige verden, men jeg synes sandelig også, at det giver os en forpligtelse til at føre den åbne debat og til at sætte søgelyset på de problemer, der virkelig presser sig på. Det vil i dette tilfælde sige kaprustningen. Det giver os en forpligtelse, sådan, at den modbølge, som nu er i gang mod oprustningen, også kan skylle ind over Østeuropa. Men forudsætningen er, at den tager til her, og at også regeringerne tilslutter sig den, sådan at vi retter vores kritik også mod vore egne, altså i dette tilfælde mod vor egen supermagt.

Stinus (RV):

Jeg vil gerne begynde med at sige, at det radikale venstre ikke er enig med hr. Christophersen i hans syn på folkebevægelserne mod oprustning. Det er den tidligere svenske nedrustningsminister Alva Myrdal heller ikke. I bogen »Atomvåben og usikkerhedspolitik« skriver Alva Myrdal:

»De små lande i Europa vil kunne gøre deres vigtigste og raskeste forsvarsindsats ved at presse supermagterne til at forstå, at der findes en stærk og voksende folkeopinion bag kravet om kernevåbenfrihed i Europa. Det indebærer: Hverken kernevåben eller deres specialbyggede leveringsmidler eller udskydningsramper placeres i Europa, og de skal heller ikke være indstillet på at bekæmpe mål i europæiske lande. Vor verdensdel må rejse en protest mod at blive behandlet som gidsler af supermagterne, udpeget som en egnet, forhåndsdomt krigsskueplads, som vi selv ikke er skyld i.«

Efter det radikale venstres opfattelse skal Danmark deltage i den protest. Hvis folkeopinionen står bag protesten, vil supermagterne lytte i Øst og i Vest.

Hr. Palle Simonsen finder det utroligt, at spørgsmålet om Norden som en atomvåbenfri zone kan påkalde sig den store interesse,

[Stinus]

og taler i den sammenhæng om et propagandafelttog. Hr. Palle Simonsen må gerne kalde kravet om nedrustning for et propagandafelttog. Det er i så fald et felttog for fred, som bygger på uhyggelige kendsgerninger. Det er et spørgsmål om at standse en vanvittig oprustningsspiral. Det er et spørgsmål om at overleve.

Hr. Palle Simonsen efterlyser en grundig og ærlig orientering om de faktiske forhold. Det er netop et af formålene med arbejdet i det sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg, som hr. Palle Simonsen har draget ind i debatten her i dag. Et medlem af udvalget har i dag meddelt, at han ønsker at udtræde. Det radikale venstre tillægger ikke dette skridt væsentlig betydning, men det vil da ikke gøre arbejdet i udvalget lettere, hvis det bliver kutyme at forlade udvalget og smække med døren, hvis det viser sig, at grundig og ærlig information om de faktiske forhold – for at bruge hr. Palle Simonsens ord – ikke stemmer overens med det, man selv mener.

Det radikale venstre kan stemme for det af hr. Steen Folke fremsatte dagsordensforslag, som vi finder er det bedste af de fremsatte forslag.

Vi vil også kunne stemme for det af hr. Ib Christensen fremsatte dagsordensforslag, idet vi er enige i, at det må være formålet på længere sigt at få et større område med; men Norden vil, som det er udtrykt i hr. Steen Folkes forslag, være en god begyndelse. Det vil måske endda vise sig nødvendigt, som Alva Myrdal har foreslået, at begynde med en del af Norden som en atomvåbenfri zone. For god ordens skyld skal jeg oplyse, at vi forstår hr. Ib Christensens dagsordensforslag på en lidt anden måde end hr. Steen Folke, nemlig sådan at den første linje i dagsordensforslaget fastslår det, der gælder i dag, nemlig at atomvåben ikke må stationeres i Danmark i fredstid. Resten drejer sig, som jeg læser teksten, om det, vi også ønsker gennemført, en garanteret atomvåbenfri zone, som vil indebære, at vi også bliver fri for atomvåben i en krigssituation.

Vi vil ikke kunne stemme for det af hr. Christophersen fremsatte dagsordensforslag, da der er dele af udenrigsministerens indlæg her i dag, som vi ikke kan give tilslutning til.

Vi beklager, at folketinget, sådan som vort system er, sandsynligvis ikke får lejlighed til at markere en klar holdning til spørgsmålet

om Norden som en atomvåbenfri zone, og vi tror, at der også vil være mange socialdemokrater, som beklager dette.

Arne Melchior (CD):

Må jeg ganske kort svare hr. Arentoft, at jeg tror, han tager totalt fejl, hvis han gør sig noget håb om, at alle undtagen CD ville have kunnet stemme for hans dagsorden, hvis den var kommet til afstemning. Hr. Arentoft er udmærket vidende om, at hans eget parti ville være det eneste, der kunne stemme for den dagsorden. Selv om der står, at det er en konstatering, mener jeg altså fortsat, at folketinget ikke skal konstatere noget om, hvilke pligter og opgaver Danmarks Radio har, og skal vi endelig gøre det, må det i hvert fald være i forbindelse med en debat om Danmarks Radio og ikke i forbindelse med en debat om udenrigs- eller sikkerhedspolitik.

Jeg vil gerne sige til hr. Stinus, at hans sidste bemærkning efter min mening er helt forkert. Han siger, at han beklager, at folketinget ikke får lejlighed til at tage stilling til Norden som atomvåbenfri zone. Denne betragtning er forkert, eftersom alt tyder på, at man roligt kan spå, at folketinget om lidt med meget stort flertal vil stemme for den af hr. Christophersen på fire partiers vegne fremsatte dagsorden, der udtrykkelig tager udenrigsministerens redegørelse til efterretning. Da denne redegørelse indeholder en klar stillingtagen til Norden som atomvåbenfri zone, har folketinget dermed taget stilling til denne sag. Derfor er hr. Stinus efter min mening i sjælden grad galt afmarcheret. Jeg vil da gerne benytte netop denne indledning til at påpege, hvad udenrigsministeren har sagt om Norden som atomvåbenfri zone. Jeg citerer fra udenrigsministerens tale her i midt-dags:

»Skiftende danske regeringer har reageret på den måde, at en formalisering af Nordens faktiske atomvåbenfri status ud fra en sikkerhedspolitisk synsvinkel hverken var nødvendig eller ønskelig.«

Altså en formalisering er ikke nødvendig eller ønskelig, siger regeringen, og det vil hele folketinget om lidt sige ved afstemningen. Citatet fortsætter:

»Man ville imidlertid være rede til at overveje muligheden af en sådan formalisering, hvis dette kunne ske som led i etable-

[Arne Melchior]

ringen af en almindelig europæisk sikkerhedsordning og under forudsætning af, at tilgrænsende områder inddrages.«

Jeg har bemærket mig, at den af hr. Ib Christensen fremsatte dagsorden citerer denne sætning, men kun delvis. Man medtager nemlig, at et sådant arbejde for en traktatfæstnet nordisk atomvåbenfri zone kunne ske under forudsætning af, at der var samme forhold for tilgrænsende land- og havområder, men man udelader fikst – og sikkert med hensigt – det, udenrigsministeren sagde, at det skulle ske som led i en europæisk sikkerhedsordning. Det er hele forskellen. Hvis det sker som led i en europæisk sikkerhedsordning, kan det kun ske i NATO-regie, og det må være en absolut forudsætning for sådanne forhandlinger. Det har regeringen sagt ved adskillige lejligheder. Alene af den grund er hr. Ib Christensens dagsorden altså umulig for dette ting at vedtage.

Jeg vil tillade mig at sætte 27 røde spørgsmålstegn ved dette – som jeg ved også andre end hr. Ib Christensen opererer med – der hedder »internationalt garanteret atomvåbenfri zone«. For det første kommer man lidt let om ved det ved ikke at sige, hvem denne internationale garanti skal udstedes af, men selv om man så kommer og forklarer, at det skal være FN eller sikkerhedsrådets permanente medlemmer eller alle stormagter, som man så kan opregne, hvem tror så, at en sådan garanti – hvis den overhovedet kunne opnås, hvad jeg er sikker på den ikke kan – er noget værd? Det ville jo svare til, at samtlige stormagter garanterede Danmark, at i tilfælde af en åben krig i Europa vil man undlade at minere de danske farvande. Jeg ved ikke, om hr. Gert Petersen eller hr. Ib Christensen ville sove roligere om natten efter sådan en garanti, eller om de ikke ville have deres meget store tvivl om denne garantis værdi og være sikre på, at hvis det i en given situation passer en af stormagterne, så vil den gøre det alligevel. Det er en kendsgerning, som man kan beklage eller forbande, hvis man har lyst til det, men det er en kendsgerning, som det er klogest at se i øjnene. Derfor er det håbløs, blåøjet politik at drømme om en sådan garanti. Den kan højst sættes på papir. Ingen magt i verden kan forpligte kommende parlamenter og regeringer i andre lande til at overholde dette under

nye omstændigheder, som man i givet fald vil kunne påberåbe sig.

Ib Christensen (DR):

Hr. Ole Bernt Henriksen har stillet spørgsmålet, hvorvidt man skulle ophæve det sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg, som regeringen har nedsat, med den baggrund, at et enkelt medlem har proklameret sin afgang. Jeg synes, det er lidt grove løjer, som der her manipuleres med medierne. Det bliver fremstillet både ved denne lejlighed og ved tidligere lejligheder, som om regeringens sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg var behersket af det, man måske med et lidt selvmodsigende udtryk kunne kalde militante fredsforskere. Det er jo på ingen måde tilfældet. Sammensætningen er da snarere sådan, at der er ubalance til den anden side, til den side som bl.a. venstre og det konservative folkeparti repræsenterer. Derfor vil det overhovedet ikke forrykke balancen, at hr. Erling Bjøl forlader udvalget. Det er nok et spørgsmål, hvor mange der vil savne ham, men det vil i hvert fald ikke forrykke den politiske balance. Der gøres et sagligt, kvalificeret og nøgternt arbejde i dette udvalg, der har en bred sammensætning. Udvalget har i hvert fald slet ikke den ubalance, som man prøver at bilde medierne ind. Af en eller anden grund vil de kun høre på den kritik af udvalget og ikke på en modsat rettet kritik af udvalget.

Til det dagsordensforslag, hr. Arentoft har fremsat, må vi selvfølgelig sige nej, for vi vil ikke blande os i Danmarks Radios indre forhold. Det tilkommer ikke folketinget.

Til det forslag, som hr. Christophersen har stillet, må vi sige, at det er jo totalt intetsigende. Det er en afværgedagsorden af allertyndeste slags om at tage ministerens redegørelse til efterretning. Da jeg har øvet kritik på retsforbundets gruppes vegne mod dele af redegørelsen, kan vi selvfølgelig ikke stemme for en sådan afværgedagsorden.

Jeg vil gerne spørge, hvad der bevæger socialdemokratiet til ikke at stemme for vores dagsordensforslag. Hvad er der i mit dagsordensforslag, der strider mod socialdemokratiets og regeringens officielle politik? Er det således, at regeringen har forladt det officielle standpunkt og ændret stationeringspolitik med hensyn til kernevåben, således at

[Ib Christensen]

man altså accepterer dem i en såkaldt krisesituation, ligesom man for et år siden afviste et dagsordensforslag, som vi stillede om, at man ikke ville stationere fremmede tropper i Danmark i fredstid? Det blev afvist, og dernæst er der skabt usikkerhed omkring Danmarks politik på dette område. Derfor synes jeg, det er meget uklogt af regeringen at afvise dette dagsordensforslag.

Det undrer mig også, at regeringspartiet ikke er medforslagsstiller til afværgedagsordenen; det plejer det altid at være. Hvad er forklaringen på det?

Så vil jeg gerne til hr. Stinus sige, at jeg helt og fuldt kan bekræfte den udlægning, hr. Stinus gav af mit dagsordensforslag; det er sådan det er ment. Det vil altså sige – og det være sagt også til hr. Gert Petersen – at det forhold, at man her går ind for ordet »fredstid« selvfølgelig ikke betyder, at man så accepterer kernevåben i krigstid. Det betyder et forsøg – som altså desværre endnu en gang blev mislykket – på at fastholde regeringen på den hidtidige danske officielle stationeringspolitik, i dette tilfælde vedrørende kernevåben.

Så vil jeg gerne sige til hr. Steen Folke og til hr. Arentoft, der begge med modsatrettede fortegn var bekymrede for, hvilke sovjetiske områder der eventuelt skulle opfattes som tilgrænsende landområder, at det faktisk er noget, kun præsident Bresjnev kan svare på, så derfor bliver jeg hr. Arentoft og hr. Steen Folke svar skyldig. Men det, retsforbundet og jeg mener med dette dagsordensforslag, er følgende: når der fra sovjetisk side for første gang i alle de 16, 17, 18 år, der har været diskuteret en kernevåbenfri zone i Norden, kommer en indrømmelse af, at man måske kan diskutere, at tilgrænsende sovjetiske områder inddrages, så skal vi tage russerne på ordet. Det gør man ikke i hr. Steen Folkes dagsordensforslag, og det er mangelen ved det i denne situation, men det gør dette dagsordensforslag, og så kan man se, hvor langt regeringen kan komme med hensyn til handlinger på dette grundlag. Dermed er det også sagt, at dette her ikke udelukker, at man etablerer en bredere europæisk ordning; alle her i salen vil være enige om det ønskelige heri. Dermed har jeg også svaret hr. Arne Melchior.

Jeg kunne forstå på hr. Arne Melchior, at han ikke rigtig har tillid til internationale

garantier. Det ligger jo klart i hele debatten, at de, der skal garantere en atomvåbenfri zone i Norden, selvfølgelig først og fremmest er NATO- og Warszawapagterne; det er selvfølgelig det, der er meningen med det, og det ved alle. Hr. Arne Melchior kan så være bekymret for, om disse garantier er noget værd i en given situation, i en krigssituation – det kan vi alle – men hvis vi har den bekymring, når vi ingen vegne med hensyn til nedrustnings- og fredsbestræbelser; hvis der i den grad er mistillid, kører det bare derudad som hidtil.

Jeg vil til sidst understrege, at vort dagsordensforslag kun betyder, at man giver regeringen mulighed for at forhandle om disse ting. Det betyder, at man fastholder den hidtidige politik med hensyn til kernevåben på dansk jord i fredstid, nemlig at vi afviser dem, og det betyder altså i og for sig en tilskyndelse fra det danske folketing til at fortsætte at opprioritere bestræbelserne for fredstiltag på et område, som har været stærkt diskuteret i offentligheden. Jeg beklager, at regeringen og regeringspartiet ikke engang har villet være med til det, men har afvist dette dagsordensforslag.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

Når hr. Arne Melchior forklarer, hvorfor man ikke kan stemme for vores dagsordensforslag, og enkelte andre ordførere har kommenteret det, er det selvfølgelig en ærlig sag. Men forsvarsministeren efterlyste saglig information på dette område, og to af ordførerne har, som jeg har nævnt, været med til mødet i North Atlantic Assembly for 14 dage siden, hvor man også efterlyste information og lagde vægt på, hvad saglig information betød. Ikke desto mindre har ingen af de to ordførere nedværdiget sig, eller hvad man skal bruge for et udtryk, til overhovedet at kommentere forslaget. Det får mig til at citere Storm Petersen, der sagde: »Alle taler om vejret, men ingen gør noget ved det«.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Da dette »at tage til efterretning« herinde i folketinget stik imod reglerne for det danske sprog betyder, at man godkender noget,

[Gert Petersen]

kan vi ikke stemme for det af hr. Christophersen stillede dagsordensforslag.

Der er en lang række svagheder i udenrigsministerens redegørelse – jeg vil holde på, at der er katastrofale svagheder – som det af tidsmæssige grunde desværre ikke har været muligt at komme ind på, men jeg har et enkelt spørgsmål til udenrigsministeren. Han sagde, at den danske regering ville være rede til at overveje muligheden af en formalisering af en nordisk atomvåbenfri zone, hvis dette kunne ske som etableringen af en almindelig europæisk sikkerhedsordning og under forudsætning af, at tilgrænsende områder inddrages. Så vil jeg gerne have at vide, hvad Danmark hidtil har gjort i den anledning. Det dér har jeg hørt de sidste tre-fire år, men når man så spørger: ja men hvad gør Danmark selv for at få drøftelser i gang om en sådan sikkerhedsordning, hvor en nordisk atomvåbenfri zone kunne komme med, så får jeg ikke noget svar.

I den forbindelse endnu et spørgsmål: i øjeblikket går sikkerhedskonferencen i Madrid mod sin afslutning. Man har drøftet afholdelse af en europæisk nedrustningskonference, og der er endnu nogle udestående spørgsmål, men der er alligevel en vis mulighed for, at en sådan konference om tillidskabende foranstaltninger og nedrustning på europæisk plan inklusive USA kan blive stablet på benene. Vil Danmark i den sammenhæng – og det vil dog være europæisk sikkerhed, også militær sikkerhed, man skal drøfte – rejse spørgsmålet om nordisk atomvåbenfri zone?

(Kort bemærkning).

Steen Folke (VS):

Jeg er klar over, at forsvarsministeren er gået, og derfor vil jeg gerne spørge udenrigsministeren, om dette med amerikanske flyforstærkninger skal forstås på den måde, at regeringen vil udelukke, at amerikanske flyforstærkninger til Danmark i en krisesituation kan være udrustet med atomvåben. Det vil jeg gerne have et klart svar på. Det blev antydnet af forsvarsministeren, og hr. Lasse Budtz fulgte det op, men svarede i virkeligheden på noget andet. Jeg vil bede om et klart svar på det spørgsmål.

Hr. Christophersen hævder, at jeg har en overbærende indstilling til Sovjetunionen, og

spørger, om VS og jeg underhånden har sendt meddelelser til magthaverne i Kreml, eller hvad der blev sagt. Nej, hr. Christophersen, vi har ikke noget hemmeligt diplomati med Moskva. Derimod har vi talrige gange, både mit parti og jeg, taget afstand fra det ene og det andet, som Sovjetunionen har gjort. Vi har f. eks. fordømt den sovjetiske invasion i Afghanistan – det er sågar sket her fra talerstolen, men det kan hr. Christophersen måske ikke huske – men vi har faktisk gang på gang givet udtryk for, hvad vi mener om den slags ting, også når det var Sovjetunionen, der gjorde det. Så jeg vil gerne opfriske hr. Christophersens hukommelse.

Jeg synes, det er næsten tragisk, at en sådan debat endnu en gang skal ende med, at et stort flertal tager en redegørelse til efterretning, altså at man i stedet for at tage stilling til de forslag til dagsorden, der er fremsat, laver den sædvanlige afværgedagsorden. Jeg synes, det er usselt, at den socialdemokratiske gruppe lader sig piske med til en sådan udgang på en debat om et spørgsmål, som i hvert fald masser af socialdemokrater er optaget af.

Men jeg må indrømme, at man nok kan sige, at udenrigsministerens redegørelse var ret klar. Socialdemokratiet og regeringen afviser altså en sådan atomfri zone. Man mener ikke, det er ønskeligt; man afviser det. Jeg synes, det er yderst beklageligt, at det er den egentlige socialdemokratiske holdning, selv om den er lidt indpakket i ministerens redegørelse, og jeg synes, det er trist, at det ender med, at man tager dette til efterretning.

(Kort bemærkning).

Mølgaard (DR):

Hr. Arentoft konstaterede i sit forslag til motiveret dagsorden, at der er en manglende information til den danske befolkning på nogle områder. Men ud over at konstatere denne mangel taler han om »denne . . . misinformation«. Så vidt jeg kender det danske sprog, er misinformation information, der bygger på kendsgerninger, der ikke er kendsgerninger, men fremlagt som kendsgerninger, og det er jo en ganske alvorlig anklage. I mangel på dokumentation her må jeg efterlyse en sådan dokumentation fra hr. Arentofts side og en klage ad den vej, hvor sådanne

[Mølgaard]

klagesager over misinformation i Danmarks Radio nu engang skal gå, og det er ved klage til Danmarks Radio.

Udenrigsministeren (Kjeld Olesen):

Der er 3 spørgsmål, jeg skal svare på. Det første er fra hr. Gert Petersen, der spørger, hvad Danmark egentlig har gjort i arbejdet for Norden som atomvåbenfri zone. Jeg vil gerne for det første gøre hr. Gert Petersen opmærksom på, hvad hr. Gert Petersen godt ved, at den danske regering har bidraget med det, vi kunne, når det drejer sig om at animere den meget brede debat, der har været i de nordiske lande, og at det var på det nordiske udenrigsministermøde i København, man for første gang formelt drøftede problemet Norden som atomvåbenfri zone.

Hvad angår opfølgingsmødet i Madrid og den del af debatten, der drejer sig om tillidskabende foranstaltninger, vil jeg sige til hr. Gert Petersen, at det, det nu drejer sig om, er, at man forsøger at komme det stykke vej, man mangler, med hensyn til at få klaret et mandat for en efterfølgende nedrustningskonference, der beskæftiger sig med disse ting. Det er ikke sagen nu at komplicere tingene ved at bringe nye elementer ind i debatten.

Hr. Steen Folke vil jeg henvise til det svar, han allerede har fået på spørgsmålet om amerikanske flyforstærkninger i krisesituation og om muligheden for at medbringe a-våben. Regeringen og socialdemokratiet har klart igennem flere debatter givet udtryk for vores opfattelse af spørgsmålet om stationering af atomvåben under de nuværende omstændigheder – og det vil sige i fredstid – og af disse problemer i øvrigt. Der ligger det meget grundlæggende princip for regeringen, at den sammen med et flertal i folketinget vurderer tingene igennem og træffer beslutningerne i den givne situation.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg takker udenrigsministeren for at være blevet gjort opmærksom på ting, som jeg udmærket ved, hvad udenrigsministeren godt ved, men som der formodentlig er mange her i lokalet som ikke ved noget om; det kan de så sætte sig ind i ved lejlighed.

Men det, jeg spurgte udenrigsministeren om, var helt enkelt, om Danmark, hvis det nu bliver til noget med denne konference om tillidskabende foranstaltninger og nedrustning på europæisk plan, dér vil rejse spørgsmålet om nordisk atomvåbenfri zone eller atomfrie zoner i det hele taget i Europa, om Danmark vil rejse spørgsmålet om etablering af en almindelig europæisk sikkerhedsordning, hvori en sådan zone kan indgå. For hvis ikke det er tilfældet, er der rent ud sagt tale om – undskyld udtrykket – ordgas. Jeg vil mene, at det bevæger sig inden for rammerne af det tilladelige, men jeg er nødt til at bruge det udtryk, og det synes jeg også de mange socialdemokratiske folketingsmedlemmer, som ude omkring i landet gør sig til talsmænd og talskvinder for en nordisk atomvåbenfri zone eventuelt som led i en større helhed, skal vide. Men jeg håber og tror ikke, der er tale om det. Jeg håber og tror stadig, at regeringen kan overtale til at bringe disse problemer op på den europæiske nedrustningskonference, hvis den bliver til noget.

(Kort bemærkning).

Steen Folke (VS):

Nu er der vist ikke så mange, der interesserer sig for, hvad der egentlig foregår her på talerstolen, men de, der senere læser i Folketidende, hvad der er foregået, bør studere udenrigsministerens svar til mig her i sidste omgang, for det var unægtelig et svar, der var en politiker værdig. I stedet for et klart svar på det, jeg spurgte om, kom der en henvisning til, at man jo tidligere havde udtalt både det ene og det andet – som jeg i parentes bemærket så vil sige har været nøjagtig lige så uklart – og i øvrigt sluttede udenrigsministeren med at sige, at det naturligvis ville bero på en konkret vurdering i en given situation osv. osv., bla, bla, bla – undskyld!

Jeg mener, der er brug for at få et klart svar, og det har jeg ikke fået. Må jeg fortolke det på den måde, at udenrigsministeren endnu en gang ikke har villet tage afstand fra den mulighed, at amerikanske fly, der tilkaldes i en krisituation, kan være udrustet med atomvåben? Der kan svares ganske klart ja eller nej. Jeg forsøger én gang til.

Udenrigsministeren (Kjeld Olesen):

[Udenrigsministeren]

Den velkendte taktik med at sige, at der kan svares klart nej eller ja, kan måske benyttes i forbindelse med mange af de problemstillinger, hr. Steen Folke ser, men jeg vil bare sige til hr. Steen Folke, at det jo ikke er sikkert, at det er svarets klarhed, der er noget i vejen med, det kunne også tænkes, at det var spørgerens opfattelsesevne, når det drejer sig om at lytte til de svar, der bliver givet. Ikke blot jeg selv, men også hr. Lasse Budtz har svaret hr. Steen Folke meget klart, og det må jeg henvise til.

Så vil jeg sige til hr. Gert Petersen, at jeg ikke synes, han mod slutningen af en ellers ganske interessant debat skal køre det for demagogisk op. Hr. Gert Petersen spurgte før, hvad Danmark har gjort, og det svarede jeg meget kontant på, nemlig at vi bl. a. har fået det på dagsordenen ved det nordiske udenrigsministermøde i København.

Så spørger hr. Gert Petersen, om Danmark ved en efterfølgende konference om nedrustning i Europa er indstillet på at føre sagen frem. Jeg vil bede hr. Gert Petersen, selv om det har været en mange timers debat, lige i de sidste minutter om at fastholde logikken, for når vi de nordiske lande imellem drøfter dette spørgsmål og i communiquet siger, at vi vil holde kontakt vedrørende det spørgsmål, burde det fortælle hr. Gert Petersen, at Danmark i dette spørgsmål i forbindelse med opfølgingskonferencen, og hvad der efterfølgende sker, ikke skal fare ud i noget, før vi drøfter det med de øvrige nordiske lande. Jeg har meget tydeligt i mit første oplæg sagt, at det også er spørgsmålet om en koordination, for de nordiske lande skal ikke føre forhandlinger, det må de parter, der har atomvåbnene, gøre, men vi har gennem debatten og det nordiske udenrigsministermøde over for supermagterne og øvrige lande i Europa peget på, at der under de givne forudsætninger, som nu har været gentaget mange gange, ligger en mulighed oppe i det nordiske område.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

Når nu hr. Mølgaard gør sig til sprogrøtter, vil jeg blot sige, at der ikke sprogligt er noget forkert i det, der står i vores dagsordensforslag. Der tales i første del om manglende saglig og neutral information og i an-

den del om misinformation. De to ting er nøje kædet sammen. Men det er ret typisk, at dagsordener analyseres med mikroskop for at se, om der er et lille »og« for meget eller lignende. Der har været stor enighed om, at indholdet af første del af dagsordenen er rigtigt, men i anden del siger man, at der er tale om en ordre til Danmarks Radio. Nu er der jo efter den nye forretningsorden ikke muligheder for at stille ændringsforslag til en dagsorden, men såfremt der havde stået, »at der er en stor opgave for Danmarks Radio med at afbøde denne alvorlige misinformation af befolkningen«, tror jeg sådan set, den havde været sværere at komme uden om.

Alfred Hansen (DR):

I sidste folketingssamling blev folketingets forretningsorden revideret, og i den forbindelse var der i udvalget for forretningsordenen stor diskussion om, hvordan man skulle forholde sig til afstemning vedrørende dagsordener, og der var et stort flertal i udvalget for forretningsordenen, som ikke ønskede faste regler for, efter hvilke principper man skulle gå til afstemning i salen, når der forelå flere motiverede dagsordener.

Ved denne lejlighed, hvor vi igen står i den situation, at man ikke kan få mulighed for at tage temperaturen i folketinget med henblik på et konkret dagsordensforslag, er vi vidner til en afværgedagsorden, og jeg skal derfor læse op, hvad formanden sagde ved åbningsdebatten den 8. oktober 1981, Folketingsstidende 1981-82, sp. 368. Formanden siger:

»Inden vi går til afstemning om dagsordenen, vil jeg i anledning af, at flere medlemmer i forbindelse med afstemning om dagsordener har talt om nye regler i den forretningsorden, som trådte i kraft forleden dag, gøre opmærksom på det, som nogle sikkert vil huske – men jeg indrømmer, der var så megen diskussion, at det kan være svært at huske det, og derfor siger jeg det uden nogen form for sarkasme, men simpelt hen for at gøre opmærksom på det – at efter debat i udvalget for forretningsordenen var der et meget stort flertal for, at man ikke skulle ændre de bestående regler.

Der var dog én ting, man udtrykte ønske om fra hele udvalget, uden at det fik form af et ændringsforslag, og det er fremført i be-

[Alfred Hansen]

mærkningerne på side 14 øverst i betænkningen over B 16, afgivet den 19. maj i forrige samling, blad nr. 779, at man gerne fremtidig skulle undgå det, vi i citationstegn kaldte indholdsløse afværgedagsordener, altså nogle, der bare tog til efterretning osv. Det var et ønske fra hele udvalget.«

Retsforbundet var under udvalgsarbejdet i sidste samling med hensyn til revisionen af folketingets forretningsorden tilhænger af, at man satte alle dagsordener til afstemning, men det er der altså ikke nogen regler for, men her har vi formandens ord for, at man bør fravige at sætte indholdsløse afværgedagsordener til afstemning først. Det af hr. Christophersen fremsatte forslag til motiveret dagsorden er i den grad et eksempel på en aldeles indholdsløs afværgedagsorden.

Formanden:

Nu var det så kloge ord, at jeg ikke nænede at skride ind, men det er en procedure-sag, der må behandles i udvalget for forretningsordenen.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg er desværre bange for, at den dagsorden aldeles ikke er indholdsløs. Jeg synes, den er temmelig skæbnsvanger, fordi udenrigsministerens redegørelse faktisk er ganske præcis i sin afvisning af en nordisk atomvåbenfri zone, medmindre det sker som led i en europæisk sikkerhedsordning, og det er det, man stemmer for, når man stemmer for denne dagsorden. Det skal man lige gøre sig klart.

Men når det er sagt, vil jeg vende tilbage til spørgsmålet: vil udenrigsministeren så være med til at skabe forudsætningerne, bare hans egne forudsætninger, for en sådan nordisk atomvåbenfri zone, det vil sige arbejde for en europæisk sikkerhedsordning, som gør det muligt?

Dermed kommer jeg til det, som udenrigsministeren var inde på i sit svar til mig. Hvis det er sådan, at de nordiske lande skal snakke sammen indbyrdes – og det har jeg ikke det mindste imod – vil man så fra dansk side tage initiativ til en videre drøftelse mellem de nordiske udenrigsministre med henblik på en eventuel kommende konference i Europa vedrørende tillidskabende og nedrustnings-

foranstaltninger, sådan at de nordiske lande tager det spørgsmål op inden for de rammer, som udenrigsministeren taler om? Det ville dog altid være noget, hvis vi kunne få en sådan forsikring. Hidtil har vi ikke kunnet få det.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

For at dette her kan ende i nogenlunde enighed, vil jeg gerne bakke op om hr. Gert Petersens konstatering af, at den dagsorden, som mit parti har været med til at stille og skal stemme for, har substans og ikke er meningsløs. Jeg er glad for, at hr. Gert Petersen opfatter den på samme måde; jeg gør det også selv.

Jeg vil gerne sige til hr. Lasse Budtz, at da han på sit partis vegne gav tilslutning til denne dagsorden, sagde han, at det kunne man gøre, så meget mere som udenrigsministerens redegørelse jo havde været så bred, at den dækkede alle væsentlige områder. Det var udmærket sagt, og det er jeg enig i, men jeg vil gerne have tilføjet, at den ikke bare er bred, men også klar, og derfor er vedtagelsen af en tagen-til-efterretning af denne klare tekst også en klar tilkendegivelse fra folketingets side.

Udenrigsministeren (Kjeld Olesen):

Jeg vil endnu en gang til hr. Gert Petersen sige, at det, det drejer sig om, er de øjeblikkelige forsøg, der gøres for at komme igennem til et resultat i Madrid, som hr. Gert Petersen også er blevet informeret om i nævnet, altså alt det, der ligger om tillidskabende foranstaltninger, geografisk udstrækning osv. Det vil være et fantastisk godt skridt, om vi kommer igennem med det, men hr. Gert Petersen ved også, at der er mange spørgsmålstegn stillet ved muligheden for at komme igennem. Her vil vi sætte ind, og så vil vi sideløbende fortsætte de nære nordiske konsultationer, vi i øvrigt har.

Men jeg vil advare hr. Gert Petersen: jeg tror ikke, at man på det nuværende stadium eller i den fase, vi er inde i, skal komplicere situationen omkring Madrid-opfølgingsmødet; jeg tror, vi skal søge at forenkle det mest muligt for at nå frem til et resultat.

(Kort bemærkning).

Stinus (RV):

Om ikke af andre grunde så tvinger den af hr. Arne Melchior givne fortolkning af den stillede dagsorden os til at stemme imod denne dagsorden, men jeg vil gerne spørge udenrigsministeren, om han deler hr. Arne Melchiors udlægning af, hvad denne dagsorden betyder.

Udenrigsministeren (Kjeld Olesen):

Ja, jeg skal sende et ekstra eksemplar til hr. Stinus af den tale, jeg holdt, og den tale, der refereres til i dagsordenen; så vil hr. Stinus kunne se, hvad dagsordenen dækker.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden af Christophersen (V) (se foran)
vedtoges med 116 stemmer mod 27.

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden af Steen Folke (VS) (se foran).

Forslag om motiveret dagsorden af Arentoft (FP) (se foran).

Forslag om motiveret dagsorden af Ib Christensen (DR) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Meddelelser fra formanden:**Formanden:**

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Nordisk Råd (23/10 81):

Udtræder: Jytte Andersen (S)

Ny stedf. for

Robert Pedersen: Inge Fischer Møller (S)

Udv. om offentlige arbejder (27/10 81):

Udtræder: Tyroll (VS)

Ny stedf.: Kurt Hansen (VS)

Udtræder: Dræbye (RV)

Ny stedf.: Lone Dybkjær (RV)

Arbejdsmarkedsudvalget (27/10 81):

Udtræder: Tyroll (VS)

Nyt medl.: Kurt Hansen (VS)

Formanden:

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 28. oktober 1981, kl. 11, og jeg gør allerede nu opmærksom på, at det ikke er hensigten at holde frokostpause i morgen. Vi kører direkte igennem fra kl. 11.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 17.05